

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

UYGULAMALI PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE BENLİK SAYGISI VE
BAĞLANMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yonca Özten

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mert Akcanbaş

İSTANBUL-2021

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

UYGULAMALI PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE BENLİK SAYGISI VE
BAĞLANMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yonca Özten

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mert Akcanbaş

İSTANBUL-2021

YEMİN METNİ

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

/ / 2021

Yonca Özten

ÖNSÖZ

“Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travmaları İle Benlik Saygısı ve Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı bu çalışmada danışmanlığımı üstlenerek projenin şekillenmesine ve bitirilmesine katkı sağlayan sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Mert Akcanbaş’a,

Tezi yazma sürecimden bitirme sürecime kadar desteğiyle yanımda olan eşime,

Hayatımın boyunca her türlü fedakarlıktan kaçınmayarak sevgi ve desteğiyle bugünlere gelmem de çok büyük emeği olan, teze başlama sürecinde kaybettiğim canım anneme en derin sevgilerimle teşekkür ederim.

Tezimi her zaman kalbimde olacak annem Gülserin Turan’a ithaf ediyorum.

ÖZET

(ÖZTEN, Yonca, Yüksek Lisans, İstanbul, 2021)

Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travmaları İle Benlik Saygısı ve Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırma evreni, İstanbul’da ikamet eden ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 112 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada veri aracı olarak; “Çocukluk Çağı Travma Ölçeği”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, “İlişki Ölçekleri Anketi” kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, SPSS 15.0 paket programı kullanılmış, Student-T Testi, Anova, Spearman Korelasyon Analizi ve Regresyon analizleri yapılmıştır.

Araştırma sonucunda; çocukluk çağı travmasının alt boyutu olan fiziksel ihmalin benlik saygısı ile ters yönlü ilişkiye sahip olduğu, bağlanma alt boyutu saplantılı bağlanma düzeyi arttıkça benlik saygısının da azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, çocukluk çağı travmanın benlik saygısını yordamasında, bağlanmanın ara değişken olarak rol aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmada çocukluk çağı travmasının cinsiyet ve kardeş sayısı, eğitim durumu, çalışma durumu, anne babaların birliktelik durumu ve ailedeki sırasına göre farklılaşmadığı; yetişkinlerin yaşlarına göre, çocukluk çağı travması alt boyutu duygusal taciz alanında; gelir durumlarına göre, çocukluk çağı travması alt boyutu fiziksel ihmal, duygusal ihmal alt boyut alanında; ailesinde psikiyatrik ve ya psikolojik destek alanların olmasına göre, çocukluk çağı travması alt boyutu duygusal ihmal ve cinsel taciz alanında; kiminle yaşadığına göre, çocukluk çağı travması alt boyutu fiziksel alanında; medeni duruma göre, çocukluk çağı travması alt boyutu fiziksel ihmal ve aşırı koruma ve kontrol alanında farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocukluk çağı travması, benlik saygısı, bağlanma.

ABSTRACT

(ÖZTEN, Yonca, Masters İstanbul, 2021)

Investigation of the Relationship Between Childhood Traumas and Self-Esteem and Attachment Styles of Grown Adults in a Broken Family

The aim of this study is to examine the relationship between childhood traumas and self-esteem and attachment styles of adults who grew up in a broken family.

The research universe consists of 112 people residing in Istanbul and volunteering to participate in the study. As a data tool in the study; "Childhood Trauma Scale", "Rosenberg Self-Esteem Scale" and "Relationship Scales Questionnaire" were used. In analyzing the data, SPSS 15.0 software package was used, Student-T Test, Anova, Spearman Correlation Analysis and Regression analysis were performed.

As a result of the research; It was concluded that physical neglect, which is the sub-dimension of childhood trauma, has an inverse relationship with self-esteem, and as the attachment sub-dimension's level of obsessive attachment increases, self-esteem decreases. In the study, attachment was found to play a role as an intermediary variable in the prediction of childhood trauma self-esteem.

In the study, it was found that childhood trauma did not differ according to gender and number of siblings, educational status, working status, togetherness of parents and order in the family; According to the ages of adults, the childhood trauma sub-dimension is in the emotional abuse area; According to income levels, childhood trauma sub-dimension is in physical neglect, emotional neglect sub-dimension; According to the family members receiving psychiatric or psychological support, the childhood trauma sub-dimension is in the field of emotional neglect and sexual abuse; According to whom you live with, childhood trauma sub-dimension in the physical area; According to marital status, it was concluded that the childhood trauma sub-dimension differs in the domains of physical neglect and overprotection and control.

Key Words: Childhood trauma, self-respect, attachment.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Önemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Problem Cümlesi	4
1.4. Alt Problemler:	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Sayıtlar	5
1.7. Tanımlar:	5
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Travma Nedir?	6
2.1.1. Travmatik Yaşam Olayları.....	7
2.1.2. Çocukluk Çağı Travma Kavramı.....	7
2.1.3. Çocukluk Çağı Travma Türleri	8
2.1.3.1. Cinsel İstismar	9
2.1.3.2. Fiziksel İstismar	10
2.1.3.4. İhmal.....	12
2.1.3.4.1. Fiziksel İhmal.....	12
2.1.3.4.2. Duygusal İhmal.....	13
2.1.4. Epidemiyoloji	13
2.1.5. Çocukluk Çağı Travmaları İle İlgili Çalışmalar.....	13
BENLİK SAYGISI.....	17
2.2. Benlik Kavramı	17
2.2.1. Benlik Saygısı Kavramı	18
2.2.1.1. Düşük ve Yüksek Benlik Saygısı	19

2.2.2. Benlik Saygısının Gelişimi.....	20
2.2.3. Benlik Saygısının Bileşenleri	21
2.3. Çocukluk Çağı Travmaları ile Benlik Saygısı İlişkisi.....	22
2.4. Bağlanma	24
2.4.1. Bağlanma Kavramı ve Ortaya Çıkışı	24
2.4.2. Yaşam Boyu Bağlanma ve Psikopatoloji.....	24
2.4.2.1. Ergenlikte ve Erişkinlik Döneminde Bağlanma	25
2.4.2.2. Yetişkinlikte Bağlanma	27
2.4.3. Bağlanma Stilleri.....	27
2.4.3.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı	27
2.4.3.2. Ainsworth'un Çalışmaları	28
2.4.3.3. Yetişkinlerin Bağlanma Stilleri: Dört Kategori Modeli.....	29
2.4.4. Bağlanma Örüntüleri ve Yaşam Boyu Bağlanma İlişkileri.....	29
2.4.4.1. Güvenli Bağlanma	30
2.4.4.2. Kaygılı/İkircikli Bağlanma	30
2.4.4.3. Kaçınan Bağlanma	31
2.4.5. Çocukluk Çağı Travmaları ile Bağlanma İlişkisi.....	31
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	33
3.1. Hipotezler:.....	33
3.2. Araştırmanın Örneklemi	33
3.3. Veri Toplama Araçları.....	33
3.4. Verilerin Analizi	35
4. BULGULAR.....	36
5. TARTIŞMA	55
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
7. KAYNAKLAR	64
8. EKLER.....	75
EK-1. Sosyodemografik Bilgi Formu	75
EK-2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33).....	79
EK-3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	84
EK-4. İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)	85
EK-5. Etik Kurul Onayı	88
9. ÖZGEÇMİŞ	89

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: ÖRNEKLEMİN SOSYO DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE DAĞILIMI.....	36
TABLO 2: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE BENLİK SAYGISI VE BAĞLANMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ İÇİN YAPILAN PEARSEN ÇARPIM KORELASYON TABLOSU	38
TABLO 3: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN BENLİK SAYGISINI YORDAMASI İÇİN KURULAN 1. REGRESYON MODELİ UYGUNLUK TABLOSU	39
TABLO 4: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN, BENLİK SAYGISINI YORDAMA GÜCÜ İÇİN YAPILAN ÇOKLU REGRESYON ANALİZİNE AİT KATSAYI TABLOSU ..	40
TABLO 5: BAĞLANMA ÖLÇEĞİNİN, BENLİK SAYGISINI YORDAMASI İÇİN KURULAN REGRESYON 2. MODELİ UYGUNLUK	40
TABLO 6: BAĞLANMA ÖLÇEĞİNİN, BENLİK SAYGISINI YORDAMA GÜCÜ İÇİN YAPILAN ÇOKLU REGRESYON ANALİZİNE AİT KATSAYI TABLOSU.....	41
TABLO 7: ARA DEĞİŞKEN İLE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENİN ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASI İÇİN KURULAN REGRESYON 3. MODELİ UYGUNLUK TABLOSU	42
TABLO 8: BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASININ, BAĞIMLI DEĞİŞKEN OLAN BENLİK SAYGISINI YORDAMASINDA BAĞLANMANIN ARA DEĞİŞKEN ROLÜNÜN İNCELENMESİ İÇİN YAPILAN ÇOKLU REGRESYON ANALİZİNE AİT KATSAYI TABLOSU.....	42
TABLO 9: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİMLERİN CİNSİYET GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	43
TABLO 10: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİMLERİN YAŞLARINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	44
TABLO 11: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİMLERİN MEDENİ DURUMLARINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	45
TABLO 12: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİMLERİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	46

TABLO 13: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	47
TABLO 14: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN BİRLİKTE YAŞADIKLARI KİŞİLERE GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	48
TABLO 15: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN KARDEŞ SAYISINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	49
TABLO 16: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN AİLEDEKİ SİRASINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	50
TABLO 17: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN GELİR DURUMLARINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	51
TABLO 18: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN ANNE BABALARININ BİRLİKTELİK DURUMLARINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	52
TABLO 19: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN PSİKOLOJİK VEYA PSİKİYATRİK DESTEK ALMA DURUMLARINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	53
TABLO 20: PARÇALANMIŞ AİLEDE BÜYÜMÜŞ YETİŞKİNLERİN AİLELERİN PSİKOLOJİK VEYA PSİKİYATRİK DESTEK ALMA DURUMLARINA GÖRE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI .	54

KISALTMALAR

%	:	Yüzde
f	:	Frekans
Max	:	Maksimum puan
Min	:	Minimum puan
N	:	Örneklem sayısı
P	:	Anlamlılık düzeyi
Sd	:	Serbestlik derecesi
SS	:	Standart sapma
ST	:	Sıralamalar toplamı
Xort	:	Aritmetik ortalama
Xsıra	:	Aritmetik ortalamanın sıralaması
R (r)	:	Korelasyon
R2	:	Korelasyon karesi (yordama büyüklüğü)
Rche	:	Evrensel değerler korelasyon düzeyi
Fche	:	Evrensel değerler varyansı
B	:	Yordamanın ham düzeyi (düzeltilmemiş regresyon katsayısı)
B	:	Yordamanın standardize hali (düzeltilmiş regresyon katsayısı)

1. GİRİŞ

Sağlıklı bir ailede büyüyen çocuk, gelişimi için gereken deneyimi elde eder, kendine düşen sorumluluklarının farkında olur ve daha sağlam bir kişiliğe sahip olur. Çocuğun ailedeki bireylerle olan ilişkisi dış dünyaya, diğer nesnelere ve bütün hayata karşı olan duruşunun temellerini oluşturmaktadır (Ekşi, 1990). Geleneksel aile, çekirdek aile, geniş aile, tek ebeveynli aile gibi birden çok aile tipi görülmektedir. Tek ebeveynli aile, anne veya babanın ölümü ya da eşlerin boşanması gibi durumlarda ortaya çıkan parçalanmaların sonucu çocuğun tek ebeveyni ile yaşamını devam ettirdiği aile tipidir. Ailenin parçalanma nedeni, bazen doğal gelişmeler neticesinde meydana gelirken bazen de kişilerin hatalı davranışları neticesinde ortaya çıkar (Özgüven, 2001). Parçalanmış ailelerde; ebeveynleri ile çocuk arasında duygusal etkileşim azalacağı için bu durum çocuğu olumsuz etkileyebilmektedir (Yavuzer, 1997). Ortaya çıkan bu olumsuz etkiler, çocukluğun devamında ve hatta yetişkinlikte de etkisini yitirmeden devam edebilir.

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA) yayınlamış olduğu DSM-5 (2013) 'e göre travma, bireyin gerçek bir ölüm veya ölüm tehdidi, ciddi manadaki yaralanma ya da fiziksel bütünlüğün bozulmasına yol açan bir olay yaşaması veya böyle bir olaya tanık olması neticesinde yoğun şekilde çaresizlik ve korku hissetmesidir. Baltaş (2009)'a göre de psikolojik travmalar bireyin, fiziksel, duygusal ve zihinsel bütünlüğüne zarar vererek, psikolojik sıkıntılara yol açan olaylardır. Bunlar, bireyin yaşamsal bütünlüğünü tehdit eden ve bireyi zorlayan olaylardır. Deprem ya da sel gibi doğal afetler, fiziksel ya da cinsel saldırı, yangınlar, patlamalar, sevilen birinin ölümü, yaşamı tehdit eden bir hastalığa yakalanması, çocukluktaki ihmal, istismar, şiddet, taciz gibi olumsuz olaylar, travmatik yaşantılar için örnek olarak gösterilebilir (Aker 2012: 11). Bireyler her travmatik yaşantılar sonrasında travma sonrası stres bozukluğu yaşamamaktadır. Her travmatik deneyimden sonra, TSSB semptomları görülmez. Korku ve çaresizlik her tehlikeli ve stresli olayın neticesinde ortaya çıkabilir; ancak bu durum uzun süre devam ederse travma sonrası stres bozukluğu akla gelmelidir (Akcanbaş, 2010). Herman (1992), ayrıca, yaşanan travmanın temel kişiler arası ilişkiler, aile, arkadaşlık, aşk ve sosyal bağlar ile başkalarıyla ilişkileri destekleyen ve şekillendiren benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bunun olağan davranış sistemini baltaladığını ve insanlara kontrol, bağlantı ve anlam içinde hissettirdiğini ifade

etmektedir. Erden ve Gürdil (2009), travma nedeniyle normal olarak gelişme gösteremeyen çocukların ve güvenli olmayan ortamlarda büyüyen çocukların yetişkinlik dönemlerinin de risk altında olduğuna dikkat çekmiştir. Sürekli travmatik bir deneyim içinde büyüyen çocukların gelecekte zihinsel olarak sağlıklı yetişkinler olmalarının zor olduğuna inanmaktadır.

Benlik saygısı; bireyin kendini değerlendirmesi neticesinde ortaya çıkan, kendisini olduğundan aşağıda veya üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumunu ifade etmektedir. Arkadaşların ve ailenin sosyal desteği ile benlik saygısı artar, öğrenilmiş bir olgu olarak yaşam boyu devam edecek bir süreçtir. Çocuklukta istismara uğrayan ve ihmal edilen çocuklar benlik saygısından olumsuz etkilenecektir (Onat ve diğerleri, 2016:9-15). Literatür çalışmalarında da çocukluk çağı travmalarının bireyin benlik saygısını önemli ölçüde etkilediği bulgularına ulaşılmaktadır. Lam (2015), çocukluk çağı travmaları öyküsü bulunan kişilerin, daha düşük benlik saygısı düzeyleri ve daha fazla içe kapanma sorunları yönünden belirleyici olduğunu belirtmektedir.

Bağlanma teorisi; bu yöntem, bireylerin neden başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminde olduklarını açıklamaya çalışır ve ayrıca çocuklarla ebeveynler arasındaki bağın çocukların güvenliği ve psikolojik gelişimi açısından önemini ifade eder (Bowlby, 2012). Bağlanma, bebek ile bakıcı arasında gelişir; duygusal bir bağ olarak tanımlanabilir, bebeğin bakıcısı ve yakınlık arama davranışı olarak kendini gösterir, stresli durumlarda belirginleşerek ısrarcı ve sürekli hale gelir (Bowlby, 2012). Bartholomew ve Horowitz (1991), dört farklı bağlanma tarzı buldular: Sıkılık (yakınlarda rahat ve özerk), sebat (ilişkilere takıntılı), kayıtsız (kayıtsız ve bağımlılığa direnme) ve korku (yakınlık korkusu ve sosyal acıdan kaçınma). Bunun olduğunu gösterir.

Bağlanma stillerinin bireylerin diğer psikolojik süreçlerini etkilediği konusunda birçok araştırmacının ortaya koyduğu bulgular vardır.

Çocukluk travması, bireyin psikolojik ve sosyal gelişimini derinden etkileyen psikolojik yapısına yönelik en ciddi şiddet biçimlerinden biridir ancak ülkemizde bu konuda çok az çalışma vardır; alınan psikolojik, sosyal, eğitimsel ve hukuki önlemler yetersizdir. Ayrıca bu deneyime maruz kalan çocukların yetişkinlikte birçok sorunla karşılaştıkları gözlemlenmiştir. Bu çalışmada parçalanmış ailelerde büyümüş

yetişkinlerin çocukluk çağı travması ile benlik saygısı ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine ve tüm ruh sağlığı ve sosyal bilimler alanında çalışanlar açısından literatüre katkı sağlayacağı ve gelecekteki yapılacak çalışmalara veri niteliğinde katkıda bulunacağı için bu konunun önemli olduğu düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Önemi

Parçalanmış aile, anne veya babanın ölümü, eşlerin ayrılması gibi durumlarda meydana gelen aile içi parçalanmaların sonucu olarak çocuğun anne veya babasından yalnızca biriyle yaşamını devam ettirdiği aile türüdür. Ailenin parçalanma nedeni, bazı durumlarda doğal gelişmeler sonucunda bazı durumlarda ise bireylerin hatalı davranışları neticesinde ortaya çıkabilir (Özgüven, 2001).

Çocukluk döneminde en ağır şiddet türlerinden biri olarak ifade edilen çocukluk çağı travmalarının, bireylerin zihinsel, sosyal ve psikolojik anlamda gelişimi yoğun olarak etkilediği görülmektedir. Ayrıca bağlanma biçimleri, ilişki deneyimlerini yansıttığından, bazı travmatik durumlara maruz kalmak, ilişkileri olumsuz yönde etkileyerek bağlanmanın içsel modellerini etkileyebilir ve travmatik yaşananlar benlik saygısını da azaltabilir. Ancak ülkemizde bu konuya ilişkin çalışmaların az olduğu; alınan hukuki ve toplumsal önlemlerin yetersiz olduğu; ayrıca bu yaşantıya maruz kalan çocukların yetişkinlikte de bir sürü problem ile karşı karşıya kaldıkları gözlemlenmiştir.

Literatürde yapılan araştırma sonuçlarına göre parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırmanın, alandaki bu konuyla ilgili eksikliğini giderme konusunda fayda sağlayacağı ve sonrasında yapılacak çalışmalara katkıda bulunacağı için bu konunun araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmanın çocukluk çağı travması ile benlik saygısı ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine ve tüm ruh sağlığı çalışanlarının ve sosyal bilimler alanında çalışanlar açısından yol gösterici nitelik sağlaması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın amacına ulaşılabilmesi için, çocukluk çağı travması bağımsız değişken bağlanma biçimleri ara değişken olarak ele alınarak bu ikisinin bağımlı değişken olan benlik saygısına etkisi incelenmiştir.

1.3. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemi, parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin, çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı ve bağlanma biçimleri arasında nasıl ilişkisi vardır?

1.4. Alt Problemler:

1. Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin; yaşları ile çocukluk çağı travmaları, benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin; cinsiyetleri ile çocukluk çağı travmaları, benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin; medeni durumları ile çocukluk çağı travmaları, benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin; eğitim durumları ile çocukluk çağı travmaları, benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin; gelir durumları ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin; psikiyatrik tanı alma ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmada, değişkenler ile ilgili veri toplanan örneklemin evreni temsil edebilirliği açısından sınırlı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın yürütüldüğü tarihlere (Mart 2020 tarihinden itibaren Türkiye’de Covid-19 vakasının görülmesi) denk gelen Covid-19 pandemi sürecindeki örneklemin evreni temsil etme yeteneği anlamında sınırlılık oluşturabileceği düşünülmektedir.

Araştırma, araştırmaya katılanların verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.6. Sayıtlar

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir ve geçerli olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların soruları gönüllü olarak, doğru şekilde ve içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

Araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.7. Tanımlar:

Bu araştırmada kullanılan temel kavramların tanımları aşağıdaki gibidir:

Çocukluk Çağı Travması: Çocukluk çağı travması, anne-baba ya da bir erişkinin, çocuğa yönelik, uygunsuz olarak nitelendirilen çocuğun gelişimini sekteye uğratan eylem ve eylemsizlikler neticesinde çocuğun ruhsal, fiziksel ve cinsel açıdan zarar görmesi olarak tanımlanabilir (Taner ve Gökler, 2004).

Benlik Saygısı: Benlik saygısı; bireyin kendini kabul etmesi, kendine yönelik olarak beğeni geliştirmesi ve kendisine yönelik özsaygısının bir biçimi olarak ifade edilebilir (Morganett, 2005: 119).

Bağlanma: Bebek ile bakım vereni arasında gelişen; bebek tarafından bakım vereninin aranması ve yakınlık arayışı ile devamlı olan duygusal bağa bağlanma denir (Bowlby, 2012).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Travma Nedir?

Bireyin karşılaştığı stres yaratıcı durum ve bununla baş edebilme kabiliyeti arasındaki yaşamsal bir tutarsızlık söz konusu olduğunda travmadan söz edilir (Şar, 2018). Travmatik durumlar, ağır bir yaralanma, gerçek bir ölüm tehdidi, bireyin kendisinin ya da diğerlerinin fizik bütünlüğüne tehdit yaratan durumları içermektedir (DSM IV, 1995). Bu çerçevede, kişinin yaşamındaki bütünlüğüne karşı bireyi zorlayan, bir tehdit oluşturup yaşamsal bütünlüğünü bozan ve üstesinden gelme becerilerini yoran durumlardır. Deprem, sel gibi doğal olaylar, cinsel ya da fiziksel saldırılar, patlama, trafik kazaları, yangın, işkence ve benzeri olumsuz olaylar, sevilen kişinin ani vefatı ya da yaşamı tehdit edici bir rahatsızlığa yakalanması, çocukluktaki taciz, ihmal, şiddet, istismar, gibi olumsuz durumlar, travmatik olaylara örnek gösterilebilir. İnsanlar böyle durumları doğrudan deneyimleyerek, duruma şahit olarak, durumu yaşayan bireylere yardımcı olarak ya da olayın sevdiği bir bireyin başına geldiğini öğrenerek anlayabilir. Travmatik olaylarda kişi, dehşet, korku, suçluluk, çaresizlik, ve utanç gibi reaksiyonlar yaşayabilir, çocuklarsa huzursuz ya da dağınık, saldırgan tutumlar gösterebilir. Böyle olaylarda yaşananlar ‘ruhsal travmatik olay’ şeklinde açıklanabilir (Aker, 2012: 11).

Travma, bireyin ruhsal yapısı ve kişiliği üstündeki kalıcı bir iz sürdüren, var olan hayatın dışında gelişen bir olay olarak açıklanmaktadır. Bireyin yaşanan durumun stresine katlanma gücünü aştığında, tolere etme kabiliyetinin azaldığı, baş edemediği olaylarda ruhsal travma yaşantısından bahsedilir (Işıklı, 2009). Yaşantımızda kayıplar, çevredeki insanların vefatları, hayatın doğası gereği yok sayılamaz ve fazlaca önümüze çıkan bir olaydır. Bireyin yaşamında bulunan mühim kişilerin, yakın çevrenin aniden vefatı travmatik durum olarak bilinmektedir (Katman ve Bonanno, 2013).

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabının beşinci baskısı (DSM-5)’e göre travmanın açıklaması: “Aşağıdaki bir (veya daha fazla) yoldan ölüm, ciddi yaralanma veya cinsel şiddete maruz kalmak: Travmatik durumu direk yaşamak, vakayı başkaları yaşarken şahsen şahit olmak, yakın bir aile üyesinin veya arkadaşın ölümü veya ölüm tehlikesi yaşaması ve travmatik olaylara tekrar tekrar veya çok fazla maruz kalmak ” (APA, 2014).

2.1.1. Travmatik Yaşam Olayları

Travmatik yaşam olayları genel olarak üç ana başlıkta incelenmektedir. İlk olarak insanlar aracılığıyla bilinçli bir biçimde oluşturulanlar; ikinci olarak, insan eli ile kaza sebebiyle oluşanlar; üçüncüsü, doğal olaylardır (APA, 2001). Bu çerçevede bireyin bir yakınının beklenmedik ve ani bir şekilde kaybı da travmatik bir yaşam durumudur. Yaşantımızda yaşadığımız kayıplar, tanıdıklarımızın vefat etmesi, hayatın doğası gereği inkar edilemez ve fazlaca karşılaşılan bir olgudur. Bireylerin yaşamında mühim bir yere sahip bireylerin, yakınlarının vefatını, Kaltman ve Bonanno (2003) bunun travmatik bir olay olduğunun söylenebileceğini belirtmişlerdir. Ülkemizde travmatik bir deneyim olarak ölü sayısı % 52,5 olarak belirlenmiştir (Karancı vd., 2009). Karancı vd., (2009), 1.055 kişiden fazla kişi ile yaptığı çalışmada Türkiye'de yaşanan travmatik yaşam olaylarının görülme sıklığı % 84,2'dir. Bu kişilerin % 64'ü kadın, % 36'sı erkektir. Amerika Birleşik Devletleri'nde travmatik yaşam olayına maruz kalma erkekler için % 60 ve kadınlar için % 51 olarak belirlendi. Başka bir çalışmada, katılımcıların yaşamları boyunca çeşitli travmatik olaylara maruz kalma sıklığının çok yaygın olduğu (% 40-70) ifade edilmektedir (Akt., Öklük, 2018).

2.1.2. Çocukluk Çağı Travma Kavramı

Çocuğa kötü davranma; anne-babalar, diğer bakım verenler veya erişkinler aracılığıyla kaza olmayarak gerçekleşen; çocukların üstünde duygusal ve fiziksel zarar oluşturma olasılığı fazla olan, kabul edilebilir normlara aykırı nitelikteki bilerek ya da uygun bulmadan yapılan veya yapılması gerekli olduğu durumda yapılmayan davranışları içermektedir. Çocuk ihmali ve istismarı ise genel olarak çocuğa kötü davranımı kapsayan bir kavram olup, Dünya Sağlık Örgütü çocukluk çağı travmalarını "çocuk istismarı ya da çocuğa kötü muamele, yaşamına, sağlığına, onuruna ve gelişimine zarar veren veya verme olasılığı taşıyan her türlü duygusal veya fiziksel kötü davranış" şeklinde ifade edilmiştir (Akt., Ok, 2016).

Yapılan çalışmalarda çocukluk çağı travmaları incelendiğinde, travmanın genel olarak bireyin az bir zaman içerisinde, katlanılması güç olaylarla karşılaşarak durum dışı bir olayı izlemesi ve baş etme yollarının hayata geçirilecek kadar zor olduğu belirtilmiştir. Travma yaşayan bireyin, duygu düzenlemesi ve olayı anlamlandırabilmesi negatif yönde etki etmesi sebebiyle benlik işlevlerinde ruhsal dengeleri bozmaktadır. Kişinin benlik gücü ve çevresel koşulları önemli ögeler arasında açıklanmaktadır (Odağ,

2001; Aker, 2000). Çocuğun travmatik durumlarla baş etme gücü yeterli değildir. Çocuklar, yetişkinlerle kıyaslandığında travmatik durumlardan daha fazla etkilendiği bilinmektedir. Erken çocukluk çağında, gelişim dönemindeki bir beyin, tecrübelerle oldukça açık olup negatif veya pozitif tecrübelerden etkilendiği belirtilmiştir. Perry (2015), stresli tecrübe ve deneyimler, çoğunlukla erken yaşlardaki olumsuz yaşam olayları, bireylerin beyni üzerinde de negatif etkilere neden olmaktadır. Travma öyküsü olan çocukların daha sonraki gelişim evrelerinde iyileşemedikleri ve çeşitli semptomlar için tedavi gördükleri görülmektedir. Anlatılan travmatik durumlar, anne, baba veya kardeş ölümleri, kaza, ihmal, uzun süreli şiddet, taciz ve doğal afet deneyimleri gibi olaylardır. Çocukluk çağı travmasını iki kategoriye ayırmış ve bunları tip I ve tip II travma olarak tanımlamıştır. Tip I travmanın tanımı: Bu durumlar aniden ve beklenmedik bir şekilde meydana gelir ve doğal afet, cinayet veya kaza gibi tek bir olaydan oluşur. Tip II travmanın tanımı: Çocuklukta tekrarlanan ataklar veya uzun süreli fiziksel veya cinsel istismar olayları yaşanmasını ifade eder (Akt., Yıldırım, 2010).

İstismar ve ihmal aile bireyleri yanında, yakın çevre ya da tanınmayan bireylerden de oluşabilir. Dayanın disiplin sistemi olarak kullanıldığı eğitim kurumları, çocukların çırak olarak çalıştırıldığı iş ortamları, tutuk evleri, sahipsiz ortamlar, yetiştirme yurtları, istismar ve ihmalin olabileceği yerler olarak sayılabilmektedir (Şar, 1998: 824). Çocuk Hakları Sözleşmesi, taraf devletlerin çocuk istismarı, ihmali ve tedbiriyle ilgilidir. Bu sözleşmede devletler, çocuğu zihinsel veya bedensel saldırı, suistimal veya şiddete, ihmal ya da her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal ve toplumsal olarak bütün önlemleri alırlar ve tüm cinsel sömürüden koruma güvencesi verirler (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme).

2.1.3. Çocukluk Çağı Travma Türleri

Toplum içinde en küçük birimi oluşturan ve ortak bir geçmiş kan bağı olan aile, çocukların fiziksel ve psikolojik gelişiminden sorumludur. Bazı kişilik yapıları ve ebeveyn tutumları çocukluk çağı travmalarına sebebiyet vermekle birlikte duygu, düşünce ve davranış bozukluğuna maruz kalabilmektedir.

Bir topluluğun gelişebilmesi ve sağlam adımlarla ilerleyebilmesi için o toplulukta büyüyen çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan sağlıklı gelişmesiyle mümkün olmaktadır. Anne-baba ya da bakım veren bir yetişkin tarafından çocuğa çevrilen profesyonel kişilerce hasar verici ya da uygunsuz olarak adlandırılan, zihinsel,

fiziksel, cinsel, duygusal gelişimlerine mani olan, ruh veya beden sağlığını sekteye uğratan, kasıtlı olan olaylarla karşı karşıya kalması neticesinde çocuğun gelişimini sekteye uğratan ve mani olan veya sınırlandıran olayların tümü çocukluk çağı istismarı ve ihmali çocuğun sağlıklı gelişimi engellemektedir (Zeren vd., 2012: 536-541).

Çocukluk döneminde çocuk ile ilgilenen insanlar ve diğer kişiler aracılığıyla zihinsel, fiziksel, duygusal, ruh veya beden sağlığına zarar veren, cinsel gelişimlerini engelleyen, kaza neticesinde olmayan olaylara maruz bırakılması çocuk istismarı şeklinde açıklanmaktadır (Akt., Örsel ve diğerleri, 2011).

Bu araştırmanın konusu olan çocukluk çağı travmalarının alt boyutları; çocuk istismarı türleri olan, duygusal, cinsel, fiziksel istismar ve ihmal türleri içinde yer alan duygusal ve fiziksel ihmal şeklinde açıklanmıştır.

2.1.3.1.Cinsel İstismar

Cinsel istismar daha psiko-sosyal ve cinsel kimliğini bitirmemiş çocuğun ya da erişkinin cinsel istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için kandırarak ya da tehdit ederek zarara uğramasıdır (Aktepe, 2009: 95-119). Cinsel istismar aile yakınlarının ya da bakım veren kişinin çocuğu cinsel arzuları için kullandığı fiillerdir (Kong ve diğerleri, 2018).

Çocuklarda cinsel istismar eski zamanlardan bilinen bir durum olsa da son zamanlarda bu durumda bir artış gözlenmektedir. Cinsel istismar; cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuk vücudunun, bir erişkin tarafından cinsel arzularını gidermek amacıyla zorbalık uygulanarak kullanılması durumudur. Cinsel istismar temas içermeyen (konuşma, teşhircilik),cinsel dokunmayla, oral seks ile interfemoral ilişki ile (sadece sürtünerek), cinsel penetrasyon (genital ilişki) ya da cinsel sömürü (porno, fuhuş) yolu ile gerçekleşebilir (Alpaslan, 2011).

Cinsel istismar çok sık rastlanan bir vaziyet olsa da bildirmeler çok az olduğundan gerçek oranına ulaşmak zorlaşmaktadır. Kadınlarda % 12-17 erkeklerde ise % 5-8 olduğu düşünülmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Cinsel istismar, DSM-5“te “çocuğa cinsel sömürü” olarak ifade edilmiştir. Çocuğa cinsel sömürü, ebeveyn, çocuğa bakım veren ya da çocuğa bakmakla yükümlü olduğu farklı kişinin, cinsel doyum sağlamak amacıyla çocuğu herhangi bir cinsel

eyleme dahil etmesi olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda, cinsel ilişki kurma, oğlancılık, çocuğun cinsel organlarını okşama, ayrıca direk bedensel bir dokunuş olmadan ayartma, kandırma, zorlama, gözünü ürkütme ya da baskı gösterme gibi ebeveyn ya da bakım verenin dokunmadan sömürüsü de dahil edilmiştir (APA, 2014: 368). Cinsel ilişki sözüyle anlatılmak istenen de, cinsel içerik taşıyan ve gizli tutulmaya çalışılan bağlantılar olmasıdır (Sezgin ve Tanör, 1996: 122).

Cinsel istismar %77 oranında aile, %11 akrabalar, %5 bakımla ilgisi olmayan kişiler tarafından uygulanmaktadır. Cinsel istismar erkekler tarafından daha fazla uygulanmaktadır (Jain AM. 1999; Akt., Kara ve diğerleri, 2004). Türkiye’de kadın kuruluşları ve sağlık hizmetlerine gelen bildirimler, aile içi cinsel istismarla her sosyo-ekonomik grupta karşılaşılabileceğini göstermektedir (Yüksel, 2009: 100).

2.1.3.2. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar kasten fiziksel yollardan çocuğu yaralama, hırpalama, cezalandırma, düşürme, yumruk atma, tokat atma, tekmeleme, itip kakma, vurma, dövme, yakma, sarsma, fırlatma, zehirleme, boğma, kemer ya da kayışla vurma gibi kaza dışı zarar vermedir. Şiddete uğramış çocuklar, arkadaş edinme ve arkadaşlıklarını devam ettirme hususunda başarılı değildirler. (Gershoff, 2008).

Fiziksel istismara maruz kalan çocuklarda sinirli, saldırgan olabilirler. Suçluluk duyguları onları depresif veya endişeli olmalarına sebebiyet verebilir. Benlikleriyle ilgili negatif hissiyatlar onların stres düzeylerini fazlalaştırır ve onların iyi tutumlarını daha da zorlaştırır (Çağatay, 2014).

Fiziksel istismar, DSM-5’te “çocuğa bedensel sömürü” olarak ifade edilmiştir. Ebeveynler, bakım veren ya da çocuğun mesuliyetini alan başka biri tarafından isteyerek yapılan, boğma, bıçaklama, sopayla, elle, kayışla ve ya başka bir cisim ile vurma, dövme ya da başka bir şekilde çocuğun bedensel zarar görmesine yol açması olarak tanımlanmıştır. Bu yaralamanın, bakım verenin çocuğu incitmek isteyip istememesinden bağımsız olduğu belirtilmiştir (APA, 2014: 367).

Altıparmak ve diğerlerinin (2013), çalışmasında çocuklara en çok uygulanan şiddetli fiziksel istismar, boğazını sıkma ve çocuğu dövme, vurma, bir nesne ile vurma ve çocuğu tekmeleme şeklinde açıklamıştır (Altıparmak ve diğerleri, 2013). UNICEF (2014), 58 ülkede çocukların yaklaşık yüzde 17’sinin ağır fiziksel cezalara maruz

birakıldığını belirtmektedir. Türkiye’de SHÇEK’in (2010) yaptığı bir araştırmada, şiddet gören çocuklar bunun kendi suçları olduğunu düşünürken, erişkinlere göre ise, ekonomik sıkıntı çocuk istismarında mühim bir yer kaplamaktadır. Yetişkinler ve çocuklar, sinirli ve saldırgan davranışların, istismara yol açtığı konusunda görüşe sahiptir. Çocuklarla kıyasladığında, yetişkinler istismardan çocukları daha az mesul tutmaktadır (Peker, 2017).

2.1.3.3. Duygusal İstismar

Duygusal istismar ise çocuk ve gençlerin benliğine tesirde bulunan tutumlara maruz kalması ya da ihtiyaç duydukları sevgi, ilgi ve öz bakımdan yoksun bırakılmasıyla psikolojik zarara uğratılma durumudur. Devamlı çocuğa kızıp bağırarak çocuğun yardım beklentisini umursamamak, tehdit etme, dalga geçerek konuşma, yardım etmeyi reddetme ve küçük düşürme, küfretme, reddetme, saatlerce bir yerde kapalı tutma gibi fiilleri kapsayan ve çocuğun gereksinimi olan alaka, bakım ve sevginin verilememesiyle bağlantılı olarak bakım veren ile çocuk arasında rutin duruma gelmiş zarar verici devamlı bir etkileşim örüntüsüdür (Şenkal ve Işıklı, 2013: 261-267).

Duygusal istismara maruz kalan çocuklar aileden uzaklaşma, değersizlik, gergin ruh hali, saldırganlık, depresiflik, uyumsuzluk gibi davranışlarda bulunur ve bu durum başarısını, kimliğini, kişiliğini, gelişimini olumsuz etkiler (Yıldırım, 2010).

Duygusal istismar, istismar türleri arasında çok fazla rastlanan ama bilinmesi en zor olanıdır. İstismar olguları genellikle atlanmakla birlikte, ancak çok ciddi boyutlarda düşünüldüğünde çocuk istismarı ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda yanlış bilgiler, kanıtların eksikliği, geleneksel ve kültürel değerler istismarın göz ardı edilmesine neden olabilmektedir (Turhan vd., 2006). Duygusal istismar, cinsel ve fiziksel istismardaki gibi, fiziksel olguların bulunmayışı ve tek başına olabileceği gibi cinsel ve fiziksel istismarla birlikte olması ile diğer istismar türlerinden ayrılmaktadır. Fiziksel ya da cinsel istismara maruz kalmış bir çocukta bununla beraber duygusal istismar da oluşmaktadır (Polat, 2007: 46). Duygusal istismar sadece kendi var olduğu gibi cinsel ve fiziksel istismarın hasarın varlığı ortadan kalktığında bile sürebilir. Bununla birlikte, duygusal istismara en sık olarak çocuğun etrafında olan yetişkinlerin neden olduğu da söylenebilir (Topbaş, 2004: 78).

2.1.3.4. İhmal

İhmal, ebeveynin, çocuğun gelişimi için bir veya daha fazla alanda; sağlık, yeme, barınma, duygusal gelişim, eğitim ve güvenli hayat koşullarını sağlamaması anlamına gelir. İhmal, yoksulluk koşullarında oluşabilir ancak ailenin uygun kaynakların bulunduğu durumlarda ayırt edilir (Runyan vd., 2002). Duygusal ve fiziksel ihmal, DSM-5'te "çocuğu boşlama (ihmal)" başlığı altında açıklanmıştır. İhmal, çocuğun ebeveynlerinden birinin ya da farklı bir bakım verenin, çocuğun esas ihtiyaçlarını gidermemesi, bunun neticesinde çocuğa ruhsal ya da bedensel bir kötülüğün değinmesi ya da gelebilecek olmasıyla neticelenebilen, ispatlanmış ya da yapıldığı varsayılan, lüzumlu ilişkiyi boşlama ve göstermeme tutumları olarak açıklanmıştır. Bu çerçevede, kontrol altında tutmama, bırakıp gitme, gerekli ruhsal ya da duygusal ihtiyaçlarını giderememe ve gerekli besin, eğitim, barınak, sağlık bakımı ya da kıyafet sağlamama tutumlarını açıklanmıştır (APA, 2014: 369).

İhmal ve istismar neticesinde çocuklar, fiziksel olarak örselenebilecekleri gibi, çocukların yetersiz büyüme, kötü bakım koşulları ve gelişim göstermeleri için bir ortam oluşturduğundan risk altındadırlar (Polat, 2007: 251). Bunun sonucu olarak duygusal gelişim, sağlık, eğitim, korunma, beslenme, güvenli yaşam gibi koşullarına sahip olmama açısından zarar görebilirler (Topçu, 2009: 41). İhmaline uğrayan çocuğun, kendisini olası bir cinsel istismardan koruması ve yardım istemesi de çok daha güçtür. Öte yandan ihmal ortamında bulunan bir çocukta cinsel istismar yaşantısı, daha basit travma etkisi yapar (Şar, 1998: 825). Çocuk ihmali duygusal ve fiziksel ihmal şeklinde açıklanmakla beraber bunları birbirinden fark etmek fazlaca zordur (Turhan vd., 2006).

2.1.3.4.1. Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmal, çocuğun giyecek, bakım, yiyecek ve korunma gibi önemli ihtiyaçlarını giderebilmesi şeklinde açıklanabilir (Topçu, 2009: 116). Bununla birlikte çocuğa yakın bireylerin, çocuğun gelişiminde devamlı kötü sonuca neden olan davranışları sonucu toplumsal olarak bulunan kaynakların temin edilmemesi ve bunlardan yoksun bırakılması olarak da tanımlanabilir (Turhan vd., 2006). Fiziksel ihmale daha çok yoksulluk şartlarının yol açtığı streslerin neden olduğu ve üç ya da daha çok çocuklu büyük ailelerde rastlandığı saptanmıştır. Buna karşın, ebeveynler, aynı sosyo-ekonomik seviyedeki diğer ailelerin verdikleri imkanları çocuklarına sağlamada yetersiz kalıyorsa, bu durumda çocuklarını ihmal ettikleri düşünülebilir. Özellikle çocuğun yeterli beslenme, korunma ve sağlık koşullarının sağlanamaması gibi

yoksunluğun fazla olduğu durumda yaşamsal tehlikeler de ortaya çıkabilir (Topçu, 2009: 116).

2.1.3.4.2. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal, çocuğa yeterli ilgi ve şefkat gösterilmemesi olarak tanımlanabilir. Ülkemizde anneler, çocukların ahlakının bozulmaması ve şımarmaması için çocuklarına sevdiklerini göstermemektedir. Azarlama ve bağırma davranışlarını çocuğun eğitimi için gerekli davranışlar olarak görebilmektedirler (Güler vd., 2002). Anne ve babanın ilgi ve sevgisinden mahrum olarak gelişen çocukların sevgi açlığı, bir takım tutum ve uyum bozukluklarına sebep olabilir (Yavuzer, 2007: 134).

2.1.4. Epidemiyoloji

Cinsel istismar fazla görülen, çoğunlukla seneler boyunca süren bir durum olmakla birlikte genelde saklı kalmaktadır. Bu sebeple, cinsel istismar vakalarının yaygınlığının net bir şekilde saptanması ve konuyla ilgili net epidemiyolojik olguları elde etmek fazlaca güçtür (Finkelhor, 1993; Gölge vd., 2003). Mağdurların sadece % 15'inin adli makamlara iletiildiği dikkate alınır, elde edilen bulguların buzdağının sadece görünen kısmı olduğu sonucuna varılır (Herman, 1992; İşeri, 2008).

Duygusal istismar ve ihmalde yalnız bir sebepten değil, anne, baba, çocuk ve etraftakilerin tesirleri üstünde durulmaktadır. Annede madde kötüye kullanımı, duygu durum bozukluğu ve azalmış duygusal beslenmeyle ve çocuğa karşı fazlaca sözel öfke olduğu görülmüştür. Duygusal ihmal ve istismar fazlaca basit ayrım edilebilen problem olarak bulunmadığından görülme düzeyi de net bir şekilde bilinmemektedir. Kız erkek sayısı eşittir. Bu çerçevede istismar en fazla altı-sekiz yaş arası çocuklara çevrilmekte ve ergenliğe dek aynı seviyelerde bulunmaktadır (Akt., Taner ve Gökler, 2004).

Çocukluk Çağı Travmaları Risk Faktörleri

DSÖ çocuk istismarı risk faktörlerini; toplumsal, ailesel ve kişisel şeklinde sınıflandırmaktadır.

Toplumsal Faktörler: Sosyal eşitsizlikler, şiddeti ve dayacağı destekleyen kültür, organize şiddet (savaşlar, kavgalar), çocuğun değerinin azalması (azınlık, engellilik, cinsiyet), medya şiddeti kültürel normlardır. Sosyal olarak yalıtılmak, anne babanın madde kötüye kullanımı, destek sisteminin yoksunluğu çocuğun ihmal ve istismar

edilme olasılığını arttırmaktadır. Toplumda güç farklılıkları (kazanç düzeyi uçurumları), aşırı kalabalık gibi stresli hayat koşulları da saldırgan davranışları ve çocuklara karşı fiziksel istismarı fazlalaştırabilir. Toplumun anneliğe ilişkin davranış ve anneye yüklenen kültürel modeller de istismarı fazlalaştırabilecek başka toplumsal unsurlardandır (Akt., Uyan, 2018).

Ailesel Faktörler: Düşük sosyoekonomik durum, sosyal izolasyon, geniş aile, tek ebeveyn, geniş aile, anne-baba-çocuk ilişkisindeki artmış stres, zayıflık ve aile içi şiddet ÇÇT'sında ailesel unsurlarda sayılabilir. İstismara uğramış anne-babalar bu geleneği devam ettirerek, kendi çocuklarını da istismar edebilirler. Bu ebeveynler kendi istismar davranışı ile ilgili olarak karşıt hisler içerirler fakat nasıl davranacaklarını bilemediklerinden kendilerini ebeveynlerinin davranışlarını sergilerken bulurlar. Ruhsal bozukluklar, genellikle ebeveynin düşünce ve yargılama süreçlerinde bir bozukluk varsa, bu durum çocuk istismarı ve ihmalinden kaynaklanabilir (Akt., Uyan, 2018).

Kişisel Faktörler: Ebeveynin çocukluğunda istismara maruz kalma öyküsü, çocukla ilgili negatif algısı, ebeveyn rolüyle ilgili bir fikrinin olmaması, bağlanma, erken dönemde bebeğin ihtiyaçları ve çocuk gelişimi hakkında bilgisinin olmaması, insan ilişkileriyle ilgili farkındalığının olmaması, yetersiz doğum öncesi bakım, sıkıntılı gebelik öyküsü, ebeveynde ruhsal ya da fiziksel hastalık olması, düşük benlik saygısı, empati yoksunluğu, öfke kontrol sorunları, alkol-madde kullanımı, işsizlik, düşük eğitim düzeyi, anne yaşının küçük olması, yalnız anne-baba ebeveynlere ilişkin etkenlerden sayılmaktadır. Cinsiyet, fiziksel ya da mental hastalığının olması, sakatlık ya da kronik rahatsızlığının bulunması prematürede, istenmeyen çocuk, ise çocuğa ilişkin kişisel faktörlerdendir. İstismara maruz kalan çocuklar genellikle beklenmeyen gebeliklerden doğan, ebeveynlerin beklediği kişilikte veya cinsten olmayan, annesinin kısa süreler çerçevesinde hamile olduğu çocuklar olup; ebeveynlerin maddi bunalımlar, duygusal sorunları, evlilik problemleri çocuğa karşı olan ebeveyn tutumunu etkilemektedir. Kendi çocukluklarında istismara uğramış kişilerin sonrasında başkalarına şiddet uygulama, cinsel ve fiziksel istismarda bulunma ihtimalinin arttığı öne sürülmüştür (Akt., Uyan, 2018).

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları

Anne babaların veya bakım verenin çocuğa zarar verici bir biçimde hareket etmesi neticesinde örselenme meydana gelir. Örselenme duygusal zarar, fiziksel zarar, cinsel

istismar, kötü beslenme, ihmal, menfaati sebebiyle kullanma ve zihinsel gelişimi negatif yönde etki edecek her türlü tutumu kapsar (Cloitre vd., 2008).

Örselenme davranışları, kültürden kültüre değişen anlamlar taşırlar. Bu durum beraberinde ihmal ve istismar davranışlarına olan tepkilerin farklılaşması durumunu ortaya çıkarmaktadır. Zeytinoğlu (1991)'nin ortaya koyduğu çalışmada ihmal ve istismar kanaati oluşturan etkenlerin; toplumun çocuğa atfettiği örf, adetler ve disiplin kalıplarının olduğu ifade edilmiştir. Bazı toplumlarda da utanma ve inkar mekanizmaları dolayısı ile istismar durumlarının saklandığı görülebilmektedir (Akt., Yolcuoğlu, 2010: 74).

2.1.5. Çocukluk Çağı Travmaları ile İlgili Araştırmalar

Chu vd., (1999), yaptıkları çalışmada travma sonrası bozukluklar ve dissosiyatif belirtiler de yapılan çalışmalar çocukluk çağı travmaları ile bağlantılı bir şekilde olduğu görülmektedir.

Güler vd., (2002), ihmal ve istismar edilen çocuklarda öğrenme güçlükleri, depresyon belirtileri, bağımlılık yapan maddeleri kullanma ve düşük öz saygı, okulda başarısızlık ve benlik olgularının zayıf olması kendine şiddet (intihar) uygulama, konuşmada gecikme ve gelecek hususunda isteklerin düşük olması gibi olumsuzlukların olduğu açıklanmıştır.

Ülkemizde depresyon ile travma arasındaki ilişkiyi pek fazla çalışmacı incelemiştir. Bostancı ve diğerlerinin (2006), üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu araştırmada çocukluk dönemi travmalarının depresif belirtilere dair tesiri araştırılmıştır; çocukluk dönemi örselenme yaşantıları fazlaştıkça depresif semptom seviyelerinin fazlaştığı saptanmıştır. Çocukluk dönemi travmaları ile madde kötüye kullanımı ve alkol arasında bir ilişkinin bulunduğunu açıklayan araştırmalara ulaşılmaktadır. Alkol ve alkol dışındaki madde bağımlısı hastalarla yaptıkları araştırmada, çocukluk çağı travmalarından duygusal kötüye kullanım puanlarının ve fiziksel ihmalin fazla bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun dışında AMATEM'de yapılan çalışmada çocukluk çağı örselenme yaşantılarının neden olduğu depresyon, madde bağımlılığı, anksiyete ve dissosiyatif belirtiler arasında ilişki bulmuşlardır (Evren ve Ögel, 2003).

Durmuşoğlu ve Doğru (2006), üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmasında çocukluk çağı travmasının benlik saygısı sonuçları arasında negatif yönlü bir ilişki

olduğu sonucuna varılmıştır. Gençlerin depresyon sonuçları ile çocukluk ağı travmaları arasında ise pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür.

İstismarın ardından psikiyatrik bozukluk semptomları fazlaca görülmektedir. Okul başarısızlığı, güvensiz bağlanma düşük benlik saygısı, depresyon, davranış problemleri, kaygı bozuklukları, dissosiyatif semptomlar, kişilik bozukluğu, intihar veya uyku ve yeme sorunları, saldırganlık, gelişimsel gecikme, erken yaşta cinsel konulu tutumlar gösterme gibi durumlar (Yılmaz ve İrmak, 2008).

BENLİK SAYGISI

2.2. Benlik Kavramı

Bireyin kendisini algılama ve kavrama biçimi olan benlik, kişinin kendisi ile ilgili olan algıları, duyguları ve düşüncelerinin bütünüdür. Farklı bir ifadeyle benlik, bireyin bedensel, ruhsal, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerini, deneyimlerini, başarılarını, gelecek ile alakalı planlarını ve davranışlarını etkileyen bir faktördür (Öztürk, 2002).

Freud, psikanalizin ilk yıllarında benlik kavramından bahsetmiştir. Psikanalitik kurama göre, kişilik; id, ego, süperego olarak üç kısımdan oluşmaktadır. Bu yapılar bireyin gelişiminde değişik dönemlerde oluşur ve birbirini etkiler. Kişiliğin en ilkel ve dürtüsel kısmı olan "id" kişiliğin temel taşıdır. Aynı zamanda içgüdülerin içinde cinsellik ve saldırganlık yer alır ve haz ilkesine göre çalışır ve biran önce ihtiyaçların giderilmesini ister. İçgüdü ortaya çıktığında, ego devreye girer. Benlik, kişiliğin gerçek kısmını oluşturur. İd'in arzusu ile dış dünya (Superego) arasındaki eşleşmeyi rasyonel ve mantıklı bir şekilde ele alır. Süperego ise; aile ve sosyal iletişimin ahlaki kodunu içerir. Bu kişinin değerleri ve ahlakı onun süperegosunda bulunur. Sağlıklı bir insanda benlik (yani benlik) ve süperego birbirini etkiler. Freud, çocukların kendilerine olan sevgisinin, çocuklukta oluşan sevginin benlik saygısının oluşmasında çok önemli olduğuna inanır (Freud, 1994).

Erikson (1968), benlik gelişimini ve psiko-sosyal olgunluğu "İnsanın sekiz gelişim evresiyle" açıklamıştır. Benlik gelişimi, her aşamada kişinin gelişimini biçimlendiren ve kişiliğini değiştiren daha önceki gelişim evrelerinde yaşanan krizlerin ya da aşamaların üzerine inşa edilmektedir. Erikson'un beşinci gelişim döneminde kimlik kazanımı sağlanır. Bu evrede "benlik kimliği" bariz bir şekilde belirginleşir.

Rogers (1978), benlik bilincinin gelişmesinde anne ve bebek ilişkisine vurgu yapmıştır. Anne bebeğe koşulsuz sevgi gösterir ve çocuk şartsız sevgiyle büyür ise olumlu bir benlik gelişir. Şartsız sevgi, kişi nasıl davranırsa davranırsa sevgi ve saygıyı hak ettiğini düşünmesi sonucu oluşan bir olgudur. Şartsız sevgiyle yetişen bireylerin değer yargıları güçlü ve olumludur.

Jung (1997), benliğin ego düzeyinde kendisi ile bir uyum içerisinde olduğunu gördüğünü, bireyin bilinçdışı içedönük ve dışadönük eğilimlerinin ayrımında ve birleşmesinde benliğin işleve sahip olduğunu belirtmiştir.

Adler'e (2012) göre, benlik kavramı, bireyin kendine has tutumlarına bağlı olarak çocukluk dönemindeki yaşantıları sonucu oluşmaktadır. İnsanın yaşam tecrübeleri sonucunda, süreç içinde kişinin, amaçları doğrultusunda bir hayat geçirmesini sağlayan bir sisteme entegre olmasıyla birlikte bu süreç işlemektedir (Schults ve Schults, 2007: 657)

Eric Fromm, benlik gelişimini toplumsal olarak incelemiştir. Kişiliğin gelişiminde bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapının etkisinin önemli bir yeri olduğunu ifade etmiştir (Aslıhan, 1998: 18).

Adams benliğin tanımını, bireyin yaşantılarından yola çıkarak zihinsel olarak organize edilmiş bir yapı şeklinde ifade etmiştir. Kişi, kendi farkındalığına dair kendisini nasıl değerlendirdiği ile ilgili fikirler ortaya çıkar. Adams, benlik kavramı kendiliğin bilişsel yönüdür. Benlik saygısını, benliğin duygusal yönü olarak tanımlar (Akt., Onur, 2011).

James'e (1990) göre, benlik kavramı, kişinin kendisinin ne olduğunu anlatabileceği şeylerin bütünüdür. Kişi en fazla kendi varlığının farkındadır. Bu farkındalık kendisini tanımasıyla gerçekleşmektedir.

2.2.1. Benlik Saygısı Kavramı

Benlik saygısı, bireyin kendisini onurlu, kıymetli, etkili ve başarılı hissetmesidir (Kohut, 1971). Bir başka anlatımla benlik saygısı, kendisine karşı olumlu ve olumsuz tutum, sosyal çevreden saygı ve sevgi görmesi sonucu bireyin kendisini değerlendirmesi ile kendini kabullenmesi ve beğenmesidir (Ünlü, 2015).

Benlik gelişimi, insanların bütün hayatı boyunca sosyal çevreleri ile iletişimlerinden, diğer ben'ler (kişiler) tarafından değerlendirilişinden, bu değerlendirmelerin birey tarafından benimsenmesiyle, bu süreç içinde çevredeki kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarından etkilenerek oluşmakta ve benlik saygısı bu şekilde gelişmektedir (Ünlü, 2015). Benlik saygısı, insanın öz benliğine yönelik oluşturduğu davranışlar olarak tanımlanabilir (Yörükoğlu, 1985).

Birey kendini olumlu bir tutum içerisinde değerlendiriyorsa benlik saygısı yüksek, kendi hakkında olumsuz bir değerlendirmede bulunuyorsa benlik saygısı düşük olmaktadır. Yüksek benlik saygısına sahip birey, topluluk içerisinde kendini değerli hisseder, yaşamına dair öz denetime sahiptir, ailesi ve çevresiyle düzgün bir iletişime sahiptir. Düşük benlik saygısına sahip olan birey ise, ekseriyetle kendisini olumsuz değerlendirir, kendisini değerli görmez aksine yetersiz hisseder, çevresi ile ilişkileri olumsuzdur (Rosenberg, 1979).

Rosenberg'in (1965), lisede öğrenim gören öğrencilerin benlik saygılarını nasıl algıladıklarının tespiti için yapılan çalışmada, azınlık öğrencilerin kendi çevrelerinde yüksek benlik saygısına sahip iken, yaşadıkları sosyal çevre ve toplumda benlik saygılarının düşük olduğunu gözlemlemiştir.

Yörükoğlu'na (1992) göre, benlik saygısı, bireyin kendisini değerlendirmesi sonucunda, benliğini kabul etme düzeyi ile oluşan beğeni halidir. Aslında benlik saygısı, kişinin kendisinden memnun olmasıdır. Kendini değerli, onurlu önemli bir birey olarak görmesidir.

Yavuzer (1996)'e göre benlik saygısı, insanın şuanda ki durumu ile olmak istediği hali arasındaki farkın yaşattığı duygulardır diye tanımlamıştır. Benlik saygısı, insanın kendi kendine değer vermesi, kendi benliğini beğenmesi, kendinden hoşnut olması durumudur.

2.2.1.1. Düşük ve Yüksek Benlik Saygısı

Benlik saygısı yüksek olan kişiler, kendileri hakkında olumlu değerlendirme yaparlar ve kendilerine değer verirler. Kendilerini yetenekli, sevimli, çekici ve ahlaki yönden iyi gören insanlardır. Benlik saygıları düşük olan bireyler ise kendini yetersiz gören, kendilerini olumsuz değerlendiren ve özgüvenleri zayıf kişilerdir. Sosyal çevrelerinden kendilerini izole ederler çünkü etrafındaki insanların düşüncelerini anlamsız bulacaklarına dair kaygı yaşarlar (Morgan, 1977). Blascovich (1981)'e göre, benlik saygısı düşük olan kişiler, istedikleri hedeflere ulaşabilmede kendilerine daha az güven duymaktadırlar. Yeni şeyler denemekten çekinirler çünkü başarısız olmaktan korkarlar.

İnsanların okul, iş ve sosyal çevrelerinde işlevselliklerini etkileyen benlik saygısı, hayata olumlu bakabilmeyi ve hayattan zevk alabilme durumunu da etkilemektedir. Benlik saygısı yüksek olan bireyler, kendini canlı ve enerjik hissederler aynı zamanda özgüvenleri ve öz saygıları yüksektir. Benlik saygısı zayıf olanlar ise enerjileri düşük, özgüvenlerini kaybetmiş, kendisini değersiz gören kişilerdir (Onur, 2011).

Rosenberg'e göre, bireylerin akademik başarıları ve bilişsel değişkenlerin, benlik saygısını pozitif ve olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir (Alkın, 1992). Kişilerin benlik saygısının yüksek olması yaşadığı çevreye uyumunu kolaylaştırmakta, kişinin duygusal, sosyal ve ahlaki açıdan olumlu etki göstermesine neden olmaktadır (Süner, 2000).

2.2.2. Benlik Saygısının Gelişimi

Benlik saygısının gelişiminde önemli bir faktör kendini değerlendirme kavramıdır. Coopersmith (1967), kendini değerlendirmenin, kişinin kendisine ilişkin değer yargısına varmada, kişisel yapıya ve değerlerine uygun olan kapasitesini kullanabildiği yapıcı bir süreç olarak ifade etmiştir. Bu durumda da benlik saygısını kişinin kendisine yönelik tavırları içinde ifade edilen kişisel bir değer yargısı olarak belirtmektedir (Akt., Yılmaz, 2008).

Coopersmith (1967), çocukların benlik saygısı gelişimini etkileyen aile özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır:

- a) Anne babanın çocuğuna tutarlı davranması ve iyi belirtilmiş sınırlar çizmesi
- b) Çocuğun, anne ve babası tarafından kabul görmesi (Coopersmith, 1967: 33).

Psikanalitik kuramda, benlik saygısının gelişim sürecinin süper egonun gelişmesiyle ilgili olduğundan bahsedilir Süper ego geliştikçe benlik saygısının içten gelişmesini sağlar. Süper ego etkin özellik kazandıkça benlik saygısını, diğer kişilerin kendileri ile ilgili ne düşündüklerini ve kişilerin haklı olduklarını düşünmelerinin mühimsenmesi de etkiler (Geçtan, 2000). Adler (2012)'e göre kişisel zayıflık ve yetersizlik öz saygıyı azaltabilir. İnsan varoluşunda bir yetersizlik duygusu vardır, insanlığın temel arzusu aşağılığı azaltmak ve üstünlük duygusu kazanmaktır. Yaşamın temel amacı, kişinin hayatını optimize etmek, ideal bir duruma gelmek ve çocuklukta var olan aşağılık kompleksinden kurtulmaktır. Satın alınan mallar, araçlar ve mallar,

kendini ideal kılmak ve başkalarına göre daha aşağı görünmemeye yönelik olduğu ifade edilir.

James (1890), benlik saygısının üç etkisinden bahsetmiştir. Birincisi, kişisel arzu ve değerler benlik saygısının gelişmesinde önemli bir rol oynar. İkincisi, kendine değer verme ve anlama anlayışı ile toplum tarafından tanınan başarı ve statü kriterlerine dayalı olarak oluşturulmuştur. İnsanlar, sosyal olarak tanınan başarı kriterlerini bir ölçü olarak kullanır ve kendi değerlerini öz eleştirirler. Üçüncüsü, benlik saygısı, bir kişinin sahip olduğu eş, arkadaşlar, çocuklar, sosyal statü, iş, ev, araba, kıyafet, işyeri, mülk, mülk vb. Toplamdır. Kişisel mülkiyetin artmasıyla benlik saygısı artar (Akt., Gander ve Gardiner, 2001).

Kişinin kendisiyle ilgili duygu ve düşüncelerinin çoğu hayatının ilk yıllarında sosyal çevresinde etkileşime girdiği insanlarla kurduğu iletişimin sonucudur. Bu yüzden, bireyler kendilerini tanımlarken, diğer insanların kendisiyle ilgili düşüncelerinden faydalanırlar (Cevher ve Buluş, 2007). Mead (1934), benliğin gelişmesinde, sosyal çevrenin etkisine değinmiş ve oluşan ayna benlik kavramından bahsetmiştir. Toplumun etkisi ve dil unsurları benlik gelişimi için önemlidir.

2.2.3. Benlik Saygısının Bileşenleri

Benlik saygısı, kişinin yeteneğine ve sosyal çevre ile ilişkisine göre mükemmel bir "ben" oluşturmasına imkan tanımaktadır (Burger, 2006). Ergenliğin sonunda benlik saygısı perçinlenerek; kişinin temel ruhsal ihtiyaçlarını, doğal yeteneklerini ve karakterini başarılı bir şekilde sürdürmesi ve kendi kimliğiyle özdeşleşmesi ile, benlik saygısında sürekli gelişmeyi sağlayabilir (Harter, 1983).

Kohut (1971), benlik saygısı ile ilgili üç temel ögenin şunlar olduğuna dikkat çekmektedir: Başkalarının saygısı, kendilik ve yeterlilik.

Çocuğun beceri ve yeteneklerinin gelişmesinde anne ve babasının ilgi göstermesi çok önemlidir. Ebeveynler tarafından çocuğun sevilmesi, kabul görmesi, onaylanması çocuğun benlik saygısı gelişimi olumlu yönde etkiler. Çocuğun başarıları, bir işi yapabilme gücüne sahip olma duygusunu pekiştirecektir. Anne çocuğunun oyun oynama isteğini desteklediğinde ve oyuncaklarıyla oynamasından mutlu olduğunda,

annesi tarafından onaylandığını hisseden çocuğun ego işlevleri gelişecektir (Yörükoğlu, 1985).

Yapılan araştırmalarda kendilik değeri ile ilgili başlıca değişkenler arasında, cinsiyet, ailenin maddi durumu, anne ve babanın eğitim seviyesi, anne baba davranışları ve öğrenilmiş çaresizlik etkilidir (Yücel, 2013).

Bir çalışmada, öğrencilerin ailelerinin ekonomik gelir düzeylerinin, öğrencinin akademik başarısının ve ders dışında katılım sağladığı etkinliklerin benlik saygısı üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmüştür (İkiz, 2000).

2.4. Çocukluk Çağı Travmaları ile Benlik Saygısı İlişkisi

Kağıtçıbaşı (2012), benlik kavramı, bireyin özünü nasıl idrak ettiğiyle ilgilidir. Bireyin kendisi ile ilgili farkına vardığı, idraki mevzusu geçtiği için benlik kavramı içgörüselsel ve bilişseldir. Kağıtçıbaşı, benliğin gelenekler çerçevesinde değişiklikler olabileceği için ve toplumsal bir etkileşim neticesinde oluşması sebebiyle benliği sosyal bir ürün olarak ifade etmiştir. Benlik, kişinin benlik imgesini onaylayıp onaylamaması benlik saygısını meydana getirmektedir. Benlik saygısı, araştırmalar incelendiğinde benlik tasarımı, öz kavramı, öz değer, kendine güven, kendilik arayışı hissi biçiminde kavramlaştırılmaktadır (Cebe, 2005).

Benlik saygısı, bireyin benliğinden hoşnut olma durumu olup benliğini olduğu gibi onaylaması, benliğine güvenmesi ile beraber pozitif bir ruh hali şeklinde açıklamıştır (Yörükoğlu, 1996; Yavuzer, 2014). Gençtan (2012), Benlik saygısının duygusal bir nitelik olduğunu açıklarken, bir kişinin gerçek kişiliğini ideal bir kişiliğiyle karşılaştırarak kendisini önemli veya önemsiz olarak algıladığını ifade etmektedir. Kulaksızoğlu (1998), benlik saygısını kişinin kendi yargısı olarak yorumlar ve bunu duygusal bir boyut olarak yorumlar.

Çocuklarda sağlıklı benlik kavramının varlığı, ebeveynlik davranışı ile oldukça ilişkilidir. Ebeveynler, pozitif benlik kavramının temelini oluşturan bireylerdir. Bu etkenler arasında çocuğun sevilip sevilmeyeceği, gelecekte okul ve çevresi tarafından saygı görüp görmeyeceği, fikirlerine saygı gösterip kabul etmeyeceği, akranları

tarafından beğenilip beğenilmediği vb. çocuk için gerekli faktörlerdir (Öner, 1996; Yavuzer, 2012).

Yavuzer'e (2014), göre benlik saygısı, kendini tanıma stili, ideal benlik ve bireyin benlik imajı arasındaki farkla birlikte aktif olarak gelişir. Benlik saygısı düşük olan çocukların; kaçınma, kaygı, halsizlik, tutum sergileme, kendilerini eleştirme, dışadönüklükle suçlama ve sosyal yaşamdaki farklı tutumlar ile nitelendirildiği belirtilmektedir. Bu durumda, düşük benlik saygısı ile zihinsel sağlık bozuklukları (anksiyete, nevrotiklik ve depresyon gibi) arasında bir ilişki vardır (Jackson & Cochran, 1991).

Çocukluk ve ergenlik döneminde kendisine saygı gösterilmesi ve onay görme çocuğun psikolojik gelişimine pozitif çerçevede etkilerken, kendine güveninin artmasına ve yüksek benlik saygısı geliştirmesine yol açmaktadır. Çocuk otonomi elde ederek birey olarak var olmaya çalışır. Bu durumun tersine saygı gösterilmemiş, onaylanmamış çocuğun düşük benlik saygısına sahip olmasına sebep olur. İlişkilerinde kaygılı, özüne güvensiz bir yapı ile baş etme becerilerinin de düşük olacağı var sayılarak anksiyete ve depresyon görülmesi olasıdır (Cebe, 2005).

BAĞLANMA STİLLERİ

2.4. Bağlanma

2.4.1. Bağlanma Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Bağlanma Kuramı, İngiliz bilim adamı John Bowlby tarafından geliştirilmiştir. Nesne ilişkileri okulunda öğrenci olan Bowlby, kuramı çok dogmatik bularak sosyal çevrenin göz ardı edildiğini düşünmüştür (Lewis, 2002). Daha sonra yaptığı araştırmalar sonucunda çocukların annelerini açlık içgüdüğü için sevdikleri görüşüne karşı çıkarak, bağlanma kuramını geliştirmiştir (Çalışır, 2009). Bağlanma teorisi, başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurmanın nedenlerini açıklamanın bir yoludur ve ebeveynler ile çocuklar arasında kurulan bağların çocuğun güvenlik duygusu ve psikolojik gelişimi açısından önemini ifade eder (Bowlby, 1969).

Bowlby, içgüdüsel olarak bebek ile bakıcı arasında bir bağ geliştiğini söyler. Bebeğin içgüdüsel ihtiyaçları karşıladığında, bebek bakıcıyla yakın bir ilişki hisseder ve bakıcısını arama davranışı sergiler. Bu durum, bebek ile bakıcı arasında oluşan duygusal bağ olarak tanımlanmıştır (Bowlby, 1969; Bowlby, 1983). Bowlby, bireylerin bebeklik döneminden başlayarak genel yakınlık kurma eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Bebeklerin annelerine karşı duygularının esas olarak doğuştan olduğunu, biyolojik süreçler tarafından kontrol edildiğini ve ağlama, emme, bakma, arama, arama, gülme, bekleme gibi davranışlarla ortaya çıkan sosyal ilişkilerin başlangıcını oluşturduğunu ifade etmektedir. Başlangıç olarak kabul edilen bu ilişkiler, gelecekteki ilişkiler için bir şablon niteliğindedir (Bowlby, 1958).

2.4.2. Yaşam Boyu Bağlanma ve Psikopatoloji

Nedeni ne olursa olsun anne-bebek bağlanmasında yaşanan aksaklıklar ve kesintiye uğraması durumu bebeğin hayatında psikolojik zorluklarla karşılaşmasına neden olacak ve bazen psikopatolojik olaylar ortaya çıkabilecektir (Akdağ, 2011).

2.4.2.1. Bebeklikte ve Çocukluk Döneminde Bağlanma

Bowlby, bebeğin birincil bakım ihtiyaçlarını gideren kişiyle olan ilişkisinin yaşamın ilk 18 aylık dönemi ve sonrasındaki süreçte ilk olarak ağlama ve tutunma davranışlarıyla başladığını ve geliştiğini söyler. Bebek tarafından bakım verenine ya da

bakım verenlerine yönlendirilmiş olan bu davranışlar ile birlikte 7-8 aylık civarındayken bakım verenin yokluğu durumu bebek tarafından tepkiyle karşılanmaya başlar. Bebek tarafından gelen bağlanma talebi ebeveyn tarafından hassasiyetle karşılanmalıdır çünkü ebeveynin mevcudiyeti bebek için tehlikeli ve tehdit içeren durumların sağlıklı bir şekilde deneyimlenebilmesi, deneyiminin organizesi ve problemin ele alınması için güvenli bir ortam sağlar (Macintosh & Johnson, 2008).

Shaver ve Hazan (1993), bağlanma konusunda asıl amacın yakınlaşma ihtiyacından kaynaklandığını ve ebeveynlerin bebek tarafından güvenli bir sığınak olarak görülmesi olduğunu ifade etmektedirler. Bağlanma sürecinin doğuştan gelen bir yönü olduğu bilinmekle beraber bu durumun gençlik, yetişkinlik ve hatta yaşlılıkta da gelişerek devam ettiği ifade edilmektedir. Bebeklikte görülen bağlanma daha çok korunma, destek ve rahatlama ihtiyaçlarına yönelik olmaktadır (Macintosh & Johnson, 2008).

2.4.2.2. Ergenlikte ve Erişkinlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma ilişkileri, gençlerin bağlanmalarıyla yaşadıkları etkileşim kalıplarına dayalı iç çalışma modelleriyle yönetilmeye başlanmaktadır. Bu içsel çalışma modelleri, kolektif etkileşim geçmişleri nedeniyle bireyin kendisinin ve bağlanılan bireyin "işletilebilen modelleri" olarak kabul edilir. Bağlanan ve bağlanılan bireyin davranışlarını, düşüncelerini ve duygularını düzenlemek, açıklamak ve tahmin etmek için kullanılırlar. Gelişim ve çevresel değişikliklere dayalı olarak yeniden değerlendirilirse, içsel çalışma modeli geçmiş ve gelecekteki bağlanma modelleri ve ilişkileri arasında iyi bir iletişim sağlayacaktır. Bu nedenle, yakınlığı düzenlemeye ve ilişki çatışmalarını çözmeye yardımcı olurlar. Ayrıca sevdiklerinin ihtiyaçlarına cevap vereceğine inanan bireyler destek ve koruma sağlayacak, gerekli ve yeterli enerjiyi eğitimsel ve sosyal ilişkileri keşfetmeye ve kurmaya ayırabilirler (Kesebir vd., 2011).

Gençler büyüdükçe, ebeveynleriyle olan bağlanma ilişkisinden kurtulma eğilimindedirler. Gençler ve ebeveynleri arasında var olan bağ artık sığınma için güçlü bir bağ olarak görülüyor, bu bağlar genci sınırlandıran bağlar olarak algılanmaya başlıyor. Bu nedenle gençlerin temel amacı, dünyada kimseye bakılmaksızın kendi yollarını bulmak için bağımsız olmaktır. Gençlikte yeni bir bağlanma tarzı ortaya çıkmaya başladı. Bu yeni bağlanma stili, çocuklarına veya eşlerine bağlı oldukları için

gelecekteki bağlanma davranışlarının bir göstergesidir (Lee, 2003).

Bowlby bağlanma stillerini yaşam boyu süregiden bir yapı olarak tanımlar ve birincil bakıcı tarafından geliştirilen bağlanmanın gelecekteki bağlanma olarak özetlendiğine işaret eder (Hazan ve Shaver, 1987).

Bartholomew ve Horowitz (1999), yetişkinlerin bağlanma düzeyini ölçmek ve kendilik ve başkalarına ilişkin olumlu veya olumsuz algı standardına dayalı olarak yetişkinlerin bağlanma şeklini test etmek için dörtlü bağlanma yöntemi önermiştir. Dört temel bağlanma stilini tanımlamıştır: Güvenli, kayıtsız ve kaçınan, saplantılı, kayıtsız korkulu (Sümer ve Güngör, 1999).

- **Güvenli Bağlanma**

Güvenli bağlanmanın gerçekleşmesinde ebeveynlerin çocuğa değerli ve önemli olduğunu hissettirmesi önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynler ile yaşanan çatışmalar ebeveyn tarafından olumlu bir iklim ile yaklaşma yoluyla çözümlenmektedir. Bu stilde bir bağlanma geliştirmiş olan kişi, karşılaştıkları durumlar karşısında uygun ve doğal davranışlar sergilemektedirler (Dülger, 2019). Bu kişiler hem başka insanlarla kolaylıkla yakınlık kurabilmekte hem de özerk bir birey olabilmeyi başarabilmektedirler (Ok, 2016).

- **Saplantılı Bağlanma**

Bu bağlanma örüntüsüne sahip olan bireyler, kendilerini sevilmeye değer bulmaz; başkalarından onay almaya ihtiyaç duyarlar. Saplantılı bağlanma stiline sahip olanlar, yakın ilişkilerde kaygı yaşarlar ancak yakınlıktan kaçınma yerine daha fazla yakınlık, rahatlatılma ve güvence ihtiyacı arayışı içindedirler. Bu örüntüye sahip kişiler ilişkilerinde gerçekçi olmayan beklentilere sahiplerdir (Sümer ve Güngör, 1999).

- **Kayıtsız-Kaçınan Bağlanma**

Kayıtsız-kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip olanlar, reddedilme nedeniyle oluşabilecek olası hayal kırıklığının önüne geçebilmek için; bağlanma nesnesiyle arasına mesafe koyar, bağlanma ihtiyaçlarını reddeder ve duygusal olarak rahatsızlık verici durumlar karşısında inkar veya tarafsız bir tutumda olma yoluna gider (Dülger, 2019). Bağımsız olmayı fazlaca önemserler (Sümer ve Güngör, 1999).

- **Korkulu-Kaçınan Bağlanma**

Korkulu bağlanma örüntüsüne sahip olanlar, kendilerini değersiz olarak algımlarken başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğunu algımlarlar. Başkaları tarafından reddedilme korkuları yüzünden başkalarına yakın olmaktan korkarlar ve sürekli bir kaçınma halinde olurlar (Mikulincer & Nachshon, 1991).

2.4.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma

Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerin romantik ilişkileri ile çocuklar ve bakıcıları arasındaki etkileşim arasında benzerlikler olduğunu belirtmiştir. Örneğin, romantik partnerler birbirine yakın olmak istediğindedirler. Partnerleri yanlarında olduğunda kendilerini rahat hissederler; partnerleri uzaktayken endişeli veya yalnız hissederler. Ek olarak, hayattaki kazalar, fırsatlar veya zorluklar karşısında bir eş sağlam bir temel görevi görebilir. Bu benzerlik, Hazan ve Shaver'ın bağlanma teorisini yetişkin romantik ilişkilerine kadar genişletmesine neden olmuştur.

2.4.3. Bağlanma Stilleri

Bu teorisinin temeli, nesne ilişkisi teorisi, evrimsel yöntemler ve bilişsel gelişim teorisini birleştirerek John Bowlby ve Mary Ainsworth tarafından kurulmuştur (Mikulincer & Shaver, 2007). Bowlby 'nin bağlanma teorisine göre; yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar bilinçaltında bir kişilerarası ilişki modeli kurarlar; çocuklar erken ilişkilerinde sevgi ve güven görürlerse kendilerini sevmeye değer ve güvenilir olarak görürler (Burger, 2006). Bowlby bebeklerin bağlanmaya yatkın olarak dünyaya geldiklerini ve koruyucu olarak gördükleri ebeveyni veya bakıcısına bağlandıklarını söylemekte ancak bu ilişkinin kalitesini belirleyecek olanın aradaki ilişkinin ne şekilde gerçekleşeceğine bağlı olduğu söyler (Arslan, 2008).

2.4.3.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bowlby (1969, 1973, 1982), insanların kendileri ile ilgisi bulunan veya kendilerine bakım veren kişilere karşı yakınlık ve onlara bir rahatlatma sağlayarak istikrarlı bir güvenlik duygusuna sebep olan bir bağlanma davranışına sahip olduğunu öne sürmüştür. Ancak, bu öğreti sadece davranışsal olarak değerlendirilmemelidir. Bu durum benliğin diğer kişilere göre zihinsel temsillerini yansıtır. Bu zihin ile ilgili temsiller içsel bağlılık sembolleridir (Kong vd., 2018). İçsel çalışma modeli, daha

sonradan tecrübelerin yorumlanması için bir ilke oluşturur ve bireyin gelecekteki ilişki örüntülerinde tecrübelerinden faydalanarak gelecek hakkında tahminde bulunabilmesine olanak sağlar (Krasuska vd., 2018). İnsan yaşamındaki geç ilişkiler, erken dönem bakıcılarla aynı bağlanma özelliklerini gösterir. Araştırmalar, bağlanma stillerinin çocukların, ergenliğin ve yetişkinliğin davranışları, duyguları, bilişleri ve psikolojik etkileriyle ilişkili olabileceğini göstermiştir (Cicchetti vd., 1997). Yetişkin bireylerin bağlanma stili üzerine yapılan araştırmalar, yetişkinlikten önceki anılardan bağlanma ilişkilerini hatırlamanın mevcut bağlanma ilişkilerini, özellikle yakın ilişkileri tahmin edebildiğini göstermiştir (Alexander vd., 1998).

2.4.3.2. Ainsworth'un Çalışmaları

Salter Ainsworth, bağlanma konusunda yaptığı çalışmalarda çocukta üç farklı tür bağlanma stili olduğunu ifade etmiştir. Bunları da; güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma olarak ifade etmiştir (Bindal, 2018). Ainsworth güvenli bağlanmanın bebeğin bakım veren tarafından ihtiyaçlarının dengeli ve tutarlı biçimde karşılanmasıyla ortaya çıktığını söyler. Bu tipteki bağlanma stiline sahip bebeklerin ebeveyni ile bir arada bulunduğu zamanlarda çevreye dair ilgisinde bir artış meydana gelir ve etrafındakileri keşfetmeye başlar. Ebeveyni ortadan kaybolduğunda ise bir tedirginlik hissederek çevreye karşı olan ilgisini kaybeder. Ebeveynin tekrar bebeğin yanına gelmesi sonrası bebekte bir tepki meydana gelir ancak bebek, ebeveyninin onu sakinleştirmesine izin verir (Selçuk vd., 2010).

Ainsworth kaygılı bağlanma stiline ise bebeğin ebeveyni ile arasındaki tutarsız ilişkiden kaynaklandığını söyler. Bebek ebeveyni tarafından ihtiyaçlarının karşılanması noktasında tutarsız tepkilerle karşılaşır, bazen ihtiyaçları karşılanır bazen karşılanmaz bu da bebekte kaygılı bir bağlanma stiline ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu bağlanma stiline sahip bebeklerin ebeveyninden ayrılmaları sonrasında, tekrar bir araya geldiklerinde kızgın ve dirençli olmaktadır, genellikle tam anlamıyla sakinleştirmek mümkün değildir (Selçuk vd., 2010).

Kaçınan bağlanma stili olarak ifade edilen bağlanma stiline ise; bebeğin ebeveyni ile bağ kurma isteğinin ebeveyni tarafından sürekli olarak reddedilmesine bağlı olarak gelişmektedir (Selçuk vd., 2010). Bu bağlanma stiline sahip bebekler ebeveynine karşı mesafeli yaklaşırlar ve kendilerine yetmeye gayret ederek

bunu önemserler (Solmuş, 2010). Ebeveynden ayrılma durumuna ise herhangi bir tepki vermezler yeniden bir araya gelme durumunda ise yakın bir bağ kurmayı reddederler.

2.4.3.3. Yetişkinlerin Bağlanma Stilleri: Dört Kategori Modeli

Bartholomew ve Horowitz tarafından ortaya konan ve yetişkinlerde bağlanma stillerinin ölçülmesini amaçlayan bu model; güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, kendilerini sevmeye değer olduklarını gördüklerini ve başkalarını ise, kendilerine yetebilen ve güvenilir bireyler olarak algıladıkları ifade edilmektedir. Bir diğer bağlanma stili olan kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin ise kendilerini değersiz olarak görme eğiliminde olduklarını, kendilerinin sevmeye değer olmadıklarını düşünürken başkalarının sevmeye değer olduklarını düşünmektedirler. Kaçingan bağlanma stiline sahip bireylerde ise bu durum kendini sevmeye değer görme eğilimdeyken başkalarının sevmeye layık olmadığını düşünmekte onları güvenilir olarak görme şeklinde ortaya çıkmaktadır (Bindal, 2018).

2.4.4. Bağlanma Örüntüleri ve Yaşam Boyu Bağlanma İlişkileri

Yetişkin bağlanması veya yaşam boyu bağlanma ilişkileri olarak ifade edilen durum yetişkin bireylerin kendileri için duygusal ve fiziksel olarak dayanak, güven ve rahatlamlarına yardımcı olacak kişiler ile olan yakınlaşma isteği ve bunu sürdürme çabasını ifade etmektedir (Mikulincer & Shaver, 2007). Bowlby insan hayatının her döneminde kurulan ilişkilerin benzer temellere dayandığını söyler. Doğumdan ölüme kadar birçok kişiye bağlanan insanoğlunun bağlanma konusunda zihninde meydana gelen modelleme pek fazla değişmeden ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerine evrilirler (Paetzold vd.,2015).

Yaşam boyunca gerçekleşen farklı bağlanmalar her ne kadar bazı benzer özellikleri barındırsa da birçok yönden farklılıkları da barındırmaktadır. Çocukluk çağındaki bağlanmalar çocuğun kendini tamamlaması yolunda atılan adımları içerir. Alıcı durumunda olan çocuk ebeveynleri tarafından sağlanan bakım güven gibi unsurları alır ancak karşı tarafta bulunan ebeveynler bu durumdan aynı ölçüde faydalanamaz. Yetişkinlikte görülen bağlanmalarda çocukluktan farklı olarak karşılıklı olarak fayda görme durumu vardır. Bu anlamda yetişkin bağlanmasında her iki taraf da birbiri için güven, rahatlama gibi özellikleri sağlarlar (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Romantik ilişkilerin bir bağlanma çeşidi olarak ele alınmasıyla beraber yetişkinlikteki bağlanma durumları için bazı bağlanma stillerinin uyarlanabileceği görüşü ortaya çıkmıştır. Ainsworth ve ark. tarafından ortaya atılan yetişkinlikte görülen üç farklı bağlanma stiline uyarlandığı çalışmada güvenli, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri yetişkinler üzerinde incelenmiştir. Güvenli bağlanan yetişkinlerin hem ebeveynleri hem de partnerleriyle olumlu deneyimler yaşadığı rapor edilmiştir. Kaygılı bağlanan yetişkinlerin kıskançlığa bağlı olarak savrulmalar yaşadıkları rapor edilmiştir. Kaçınmacı bağlanma stili geliştirmiş olan yetişkinlerin partnerlerine karşı güvensiz ve sosyal etkileşimler konusunda soğuk davrandıkları ifade edilmiştir (Bartholomew & Horowitz, 1991).

2.4.4.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin sosyal ilişkileri güçlü, yetenekli ve özgüveni ve özsaygıları yüksektir. Güvenli bağlanan okul çağı çocuğunun, problem çözme becerisi yüksektir. Bu kişiler yakın kişilerarası ilişkilerden rahatsızlık duymadıkları gibi terk edilme korkuları da yoktur (Akt., Karpuz-İlericiler, 2015). Güvenli bağlanan çocukların ergenlik dönemi ve yetişkinlik çağındaki özelliklerine bakacak olursak; dürüstlük, açık ve net olma, bütünleştirici ve uzlaşmacı olma, empatik dinleyicilik, yüksek özgüven, diğer insanlara güvenme ve yakın ilişkiler geliştirebilme, iletişime açıklık, sabırlılık, esneklik ve uyumluluğu sayabiliriz (İnan, 2015).

2.4.4.2. Kaygılı/İkircikli Bağlanma

Korkulu bağlanma (olumsuz benlik ve olumsuz diğerleri stiline sahip bireyler, hem kendilerini hem de diğerlerini olumsuz ve değersiz görme eğilimindedirler. Kaçınmacı bağlanma olarak da adlandırılan bu stilde bireyler yakın ilişkiler kurarlarsa zarar göreceklere korkusuyla yakın ilişkiler kurmaktan kaçınmakta hatta bu tür ilişkilerin gereksiz olduğunu da savunabilmektedirler (Karpuz-İlericiler, 2015).

Bu tipteki bağlanma stili ebeveynin veya çocuğun temel ihtiyaçlarını gideren bakıcısı tarafından; tutarsız, zorlayıcı, ısrarcı ve güvenilmez tepkileri neticesinde ortaya çıkabilmektedir. Burada çocuğun değerli olmasıyla ilgili bir belirsizlik meydana gelmektedir. Çocuk çevreyi tahmin edilmekten uzak kaotik bir yapıda algılar. Diğerlerini güvenilmez ve duyarsız olarak algılamaktadır (Atwool, 2006).

2.4.4.3. Kaçınan Bağlanma

Kayıtsız bağlanma stillerine sahip bireyler olumlu benlik ve olumsuz diğerleri görme eğiliminde olan başka bir bağlanma stildir. Yakın ilişkilerden kaynaklanan zarar beklentisi dışında, bu kişiler kendilerini korumak için yakınlıktan kaçınırlar ya da bir yakınlık kurarken kaçınma davranışları sergilerler ya da ilişkinin gereksiz olduğunu iddia ederler (Karpuz-İlericilerden, 2015). Kayıtsız bağlanma stilinden kaçınma, başkalarına karşı olumsuz bir şekilde kendi kendini modelleme eğilimini gösterir ve sevlilmeye değer olduğuna inanır. Bu insanlar bağımsızlık geliştirir ve yakın ilişkiler kurmaktan kaçınmanın kendilerine zarar vermeyeceğine inanırlar (Köroğlu, 2017).

2.4.4.4. Dağınık/Düzensiz Bağlanma

Düzensiz (saplantılı) bağlanma tarzına sahip bireyler kendilerini değersiz ve diğerlerini değerli görme eğilimindedir. Bu bağlanma stiline sahip kişiler genellikle ikincil bir kişilik stili gösterirler. Yakınlıktan dolayı rahatsızlık duymadan terk edilmekten güçlü bir korku duyarlar (Bartholomew & Horowitz, 1991). Bu özellikler bir bireyin kabul görebilmesi için değerli gördüğü bireylerin onayını almasını gerekli kılmaktadır (Köroğlu, 2017).

2.4.5. Çocukluk Çağı Travmaları ile Bağlanma İlişkisi

Bakım veren insanlara bağlanma, kişilik gelişiminin temelidir ve bu ilişki parçalandığında yaşanan travma, insanın kendilik duygusuna zarar verebilir (Herman, 2015: 69). Ev içi şiddete, ihmal ve istismara tanık olmak gibi çocukluk çağındaki yaşantılar, güvenli bağlanmanın gelişime müdahale edebilir (Cook vd., 2005). İstismar sonucu gelişen güvensiz bağlanma, çocuğun dünyayı tehdit edici bir yer olarak görmesine yol açabilmektedir (Topçu, 2009: 151).

Çocukluk çağı travmalarının ruhsal sonuçlarının önemli sebeplerinden biri, çocuğun, istismarcıya bağlanması olabilmektedir. Çocukluk çağında istismar özellikle çocuğa bakım veren bireyler tarafından yapıldığında istismarcıya bağlanma kaçınılmaz olabilmektedir. İkincisi ise, çocuğun, istismarcının saldırganlığını kontrol odağı olarak içe atması sonucu olaylara kendi tutumlarının neden olduğuna karar vermesidir (Ross ve Halpern, 2009).

Ebeveynle çocuk arasındaki ilişki, anne-babanın kendi ebeveynleriyle oluşturduğu bağlanma deneyiminin tekrarı olma eğilimindedir. Ebeveynin kendi çocuğuyla güvenli bir bağlanma geliştirmesinin sebebi, kendi anne babasıyla güvenli bağlanmasıdır. Travma yaşamış bir anne, bu yaşantısını çocuğuna bağlanma süreci ile aktarır. Annenin travması onun çocukla bağ kurabilme yeteneğini etkiler ve çocukta bağlanma problemlerinin oluşmasına yol açar (Ruppert, 2014: 201).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Hipotezler:

Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı ve bağlanma biçimleri arasında bir ilişki vardır?

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırma Ağustos 2020 – Kasım 2020 tarihleri arasında İstanbul'da yaşayan yetişkinlere çevrimiçi duyurular ile ulaşılmıştır ve araştırma, 18-65 yaş aralığında bulunan 79'si kadın 33'u erkek olmak üzere toplamda 112 olgu üzerinde gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak; sosyo demografik bilgi formu, çocukluk çağı travmaları ölçeği, benlik saygısı ölçeği, ilişkiler ölçeği kullanılmıştır.

Sosyo-demografik Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin sosyo-demografik verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan bir formdur. Sosyo-demografik bilgi formunda; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, kardeş sayısı, ailenin gelir durumu, anne ve babanın sağ olup-olmadığı, kardeş sayısı, anne ve babasının çalışma durumu, anne ve babasının eğitim durumu, herhangi bir psikiyatrik veya psikolojik destek alınıp-alınmadığı ile ilgili sorular sorulmaktadır.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ)

1994 yılında Bernstein tarafından geliştirilen ve 70 maddeden oluşan ölçek, çocukluk ve ergenlik dönemindeki travma ve ihmal deneyimlerini taramak için tasarlanmıştır. Likert tarzı beş puanlık bir öz bildirim ölçeğidir. Daha sonra 1995 yılında 54 maddeye indirilerek sorular beş alt ölçeğe bölünmüştür. 1996 yılında Vedat Şar tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Türkçeye karşılık gelen beş alt ölçek bulunmaktadır. Bu alt ölçeklerde beş madde fiziksel istismarı, beş madde duygusal istismarı ölçmektedir, beş madde cinsel istismarı ölçmektedir, beş madde fiziksel ihmal

ölçmektedir ve beş madde duygusal ihmali ölçmektedir; ayrıca üç madde travmayı küçümsemeye yönelik soruları içermektedir. Çocuklarda ve ergenlerde travmatik yaşantıların ve ihmalin geriye dönük taranmasına yönelik bu ölçekte, seçim yöntemleri (1) hiçbir zaman, (2) nadiren (3) bazen, (4) sıklıkla ve (5) çok siktir . Alınan yüksek puanlar çocukların ne kadar sıklıkla travma yaşadığını göstermektedir (Şar vd., 2012).

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Ölçek, 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir ve benlik saygısını ölçmek için bir referans olarak kabul edilir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması Amerika Birleşik Devletleri'nde 524 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Rosenberg, benlik saygısı ve öz değerlendirmeyi ölçerken genel tutumu vurguladı. RBSÖ, Çuhadaroğlu, Türkiye'de (1986), bir grup lise ve ikiyüzbeş kişilik örnekleme ile tamamlanan bir güvenilirlik ve geçerlilik çalışması gerçekleştirmiştir. RBSÖ'nün Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında 0-1 yüksek benlik saygısı, 2-4 orta benlik saygısı ve 5-6 düşük benlik saygısı olarak derecelendirilmiştir. RBSÖ 12 alt alan içerir ve ilk 10 madde benlik saygısını ölçmek için kullanılır. Olumlu ve olumsuz eklentiler art arda listelenecektir. 1. 2. 4. 6. 7. Maddeler olumlu, 3. 5. 8. 9. 10. Maddeler olumsuz olarak yüklendi. Ölçekteki düşük puan, yüksek benlik saygısını gösterir. Yüksek puanlar düşük benlik saygısını gösterir (Tukuş, 2010).

İlişki Ölçekleri Anketi

Griffin ve Bartholomew (1994), tarafından geliştirilen yetişkinlerin dörtlü bağlanma stilini sorgulayan ve 30 maddelik 7'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki 17 madde aracılığıyla ölçeği dolduran kişilerin hangi bağlanma stillerine (güvenli, saplantılı, kaygılı ve korkulu) sahip olduğu belirlenmeye çalışılır. Griffin ve Bartholomew (1991), çalışmasında ilişki ölçeğinin alt boyutlarının Cronbach's Alpha değerinin 0,41 ile 0,71 arasında değiştiği ve alt test-tekrar test korelasyon katsayısının 0,54-0,78 arasında olduğu bulunmuştur. Sümer ve Güngör (1999), "İlişki Ölçeği Anketi" nin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmada alt boyutların tekrar test korelasyon katsayısının 0,49-0,61 arasında olduğu bulunmuştur. Ölçekte kayıtsızlık ve güvenli bağlanma stillerini ölçmek için beş madde vardır ve her maddenin korku ve saplantılı bağlanma stillerini ölçmek için dört maddesi vardır (Sümer ve Güngör, 1999).

3.4. Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler için SPSS programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodlar (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, yüzde, minimum, maksimum) kullanıldı. İstatistiksel analizler için SPSS programı kullanıldı.. Normal dağılım gösteren nicel değişkenlerin iki grup arası karşılaştırmalarında Student-t testi ve Anova kullanılmıştır. Nicel değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde değişkenler arasındaki ilişkinin analizinde Spearman Korelasyon analizi ve Regresyon analizi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılara verilen sosyo-demografik bilgi formundan elde edilen veriler ile Çocukluk Çağı Travması Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketinden elde edilen veriler anlatılmaktadır. Elde edilen verilerin istatistiki analizlerden sonra anlamlı sonuçlara bağlı olan bulgulardan bahsedilmiş ve literatür araştırmalarına bağlı olarak yorumlar yapılmıştır.

Araştırmada örneklem grubuna ait sosyo demografik bilgiler aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1: Örneklemin Sosyo Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Alt Grup	N	%
Cinsiyetiniz	Kadın	79	70,5
	Erkek	33	29,5
Yaş	18-25 yaş	54	48,2
	26-34 yaş	25	22,3
	35-45 yaş	21	18,8
	46 ve üstü	12	10,7
Medeni Durumunuz	Evli	26	23,2
	Bekar	86	76,8
Eğitim Durumunuz	Lise	25	22,3
	Lisans	55	49,1
	Yüksek Lisans	32	28,6
Kiminle Yaşıyorsunuz	Tek ebeveynle	19	17,0
	Anne ve babayla birlikte	44	39,3
	Eşiyle	24	21,4
Kardeş Sayısı	Yalnız	25	22,3
	Tek çocuk	10	8,9
	2 kardeş	39	34,8
	3 kardeş	27	24,1
	4 ve üzeri	36	32,1
	İlk çocuk	47	42,0

Kaçıncı Çocuksunuz	Ortanca çocuk	21	18,8
	Son çocuk	44	39,3
Ailenin Aylık Geliri	0-2000 tl	14	12,5
	2001-5000 tl	45	40,2
	5000 tl üzeri	53	47,3
Anne Baba Birliktelik Durumu	Anne veya babası vefat etmiş	31	27,7
	Anne baba birlikte	65	58,0
	Ayrı yaşıyor	16	14,3
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	65	58,0
	Lise	33	29,5
	Lisans	14	12,5
Baba Eğitim durumu	İlköğretim	48	42,9
	Lise	31	27,7
	Lisans	33	29,5
Daha önce psikiyatrik veya psikolojik destek aldınız mı?	Evet	58	51,8
	Hayır	54	48,2
Ailenizde psikiyatrik veya psikolojik destek alan var mı?	Evet	54	48,2
	Hayır	58	51,8

Çalışma %70,5'i (n=79) kadın, %29,5 (n=33) erkek olmak üzere toplam 112 olgu ile yapılmıştır. Çalışmaya katılanların yaşlarına bakıldığında; %48,2'sinin (n=54) 18-25 yaş aralığında, %22,3'ünün (n=25) 26-34 yaş aralığında, %18,8'inin (n=21) 35-45 yaş aralığında, %10,7'sinin (n=12) 46 yaş ve üzeridir. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında; %76,8'inin (86) bekar olduğu görülmektedir. Parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin eğitim durumlarına bakıldığında; %22,3'ünün (25) lise öğrencisi, %49,1'i (55) lisans öğrencisi, %28,6'si (32) yüksek lisans öğrencisi olduğu görülmektedir. Olguların kiminle yaşadıklarına bakıldığında; çoğunluğun %39,3'ünün (44) anne ve babasıyla birlikte yaşadıkları görülmektedir. Katılımcıların kardeş sayılarına bakıldığında; çoğunluğunun %34,8'inin (39) 2 kardeşe sahip olduğu %32,1'inin (36) 4 ve daha fazla

kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Yetişkinlerin kaçınıcı çocuk olduklarına bakıldığında; çoğunluğunun %42,0'nın (47) ilk çocuk olduğu görülmektedir.

Ailelerin aylık gelirlerine bakıldığında; çoğunluğun yani %47,3'ünün (53) 5000 tl ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir. Yetişkinlerin anne ve babalarının birliktelik durumlarına bakıldığında; %58,0'nın (65) anne ve babasının birlikte olduğu %27,7'sinin (31) anne veya babasının vefat etmiş olduğu görülmektedir. Katılımcıların annelerinin eğitim durumlarına bakıldığında; %58,0'nın (65) ilköğretim mezunu olduğu, babalarının eğitim durumlarına bakıldığında; %42,9'unun (48) ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Olguların daha önceden psikiyatrik ve psikolojik destek alıp almama durumlarına bakıldığında; %51,8'inin (58) destek aldığı görülmektedir. Yetişkinlerin ailelerinde psikiyatrik ve psikolojik destek alanların olma durumlarına bakıldığında; %51,8'inin (58) destek almadığı görülmektedir.

Tablo 2: Çocukluk Çağı Travmaları İle Benlik Saygısı ve Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişki İçin Yapılan Pearsen Çarpım Korelasyon Tablosu

Ölçek Adı	Alt Boyutlar	N	Benlik Saygısı	
			R	P
Bağlanma Ölçeği	Güvenli Bağlanma	112	0,024	0,802
	Korkulu Bağlanma	112	0,131	0,167
	Saplantılı Bağlanma	112	-0,230	0,015*
	Kaygılı Bağlanma	112	-0,101	0,287
Çocukluk Çağı Travma Ölçeği	Duygusal taciz	112	-0,130	0,172
	Fiziksel taciz	112	0,060	0,527
	Fiziksel ihmal	112	-0,164	0,043*
	Duygusal ihmal	112	-0,158	0,097
	Cinsel taciz	112	0,025	0,796
	Aşırı koruma ve kontrol	112	0,039	0,685

Tabloda görüldüğü gibi, Benlik Saygısı Ölçeğinin, Bağlanma Ölçeği alt boyutlarından “Saplantılı Bağlanma” ile $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ilişkiler tespit

edilmiştir. Benlik Saygısı Ölçeğiyle, Çocukluk Çağındaki Travma Ölçeği alt boyutlarından “Fiziksel İhmal” ile $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Bu bulguya göre, benlik saygısının çocukluk çağı travmaları ve bağlanma ölçeği ile ilişkisinde çocukluk çağı travması bağımsız değişken bağlanma ara değişken olarak ele alınarak bu ikisinin bağımlı değişken olan benlik saygısına etkisinin incelenmesi uygun bulunmuştur.

Bir bağımsız değişken ile bir bağımlı değişken arasındaki ilişkide bir başka değişkenin ara değişken olarak etkisinin incelenmesi için üç kategorili doğrusal regresyon analizi yapılır.

Birinci aşamada, bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordama gücü sınanır. Eğer anlamlı bir yordama oranına ulaşırsa ikinci aşamaya geçilir.

İkinci aşamada, ara değişkenin bağımlı değişkeni yordaması sınanır. Ara değişkenin bağımlı değişkeni yordaması anlamlı bulunursa üçüncü aşamaya geçilir.

Üçüncü aşamada, bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı oranda yordayan boyutları ile ara değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı oranda yordayan alt boyutlarıyla topluca regresyon analizi yapılır. Üçüncü denemede bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordamasında anlamlı düzeyde azalma ya da artma görülürse, bu değişime dayanarak ara değişkenin bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında ara değişken rolü (moderatör etkisi) istatistiksel olarak onaylanmış olur.

Birinci düzey regresyon analizi model 1: Bağımsız değişken ile bağımlı değişken ilişkisinin incelenmesi

Tablo 3: Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Benlik Saygısını Yordaması İçin Kurulan 1. Regresyon Modeli Uygunluk Tablosu

Yordayan	Yordanan	R	R ²	R _{che}	F _{che}	P
Fiziksel İhmal	Benlik Saygısı	0,445	0,368	0,368	0,742	0,000

Tabloda görüldüğü gibi, çocukluk çağı travması alt boyutu olan fiziksel ihmalin, benlik saygısının yordama gücü için kurulan çoklu regresyon modeli $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ve çocukluk çağı travması ölçeği alt boyutu olan fiziksel ihmalin, benlik saygısı puanlarını yordaması (etkilemesi) %36 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4: Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin, Benlik Saygısını Yordama Gücü İçin Yapılan Çoklu Regresyon Analizine Ait Katsayı Tablosu

Değişken	Başlangıç Değerler		Standardize edilmiş değerler		
	B	Sh	$\beta 1$	T	P
Sabit (Constant)	63,741	0,741		74,33	0,000
Fiziksel İhmal	-0,465	0,112	-0,368	-5,796	0,000

Tabloda görüldüğü gibi, çocukluk çağı travma ölçeğinin fiziksel ihmalt boyutunun benlik saygısını yordama gücü için yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda; çocukluk çağı travması ölçeğinin benlik saygısı ölçeğini yordama gücü %36 ve $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu tablonun sonucunda çocukluk çağı travması arttıkça, benlik saygısının azaldığı görülmüştür.

İkinci düzey regresyon analizi 2. model: Ara değişken ile bağımlı değişken ilişkisinin incelenmesi

Tablo 5: Bağlanma Ölçeğinin, Benlik Saygısını Yordaması İçin Kurulan Regresyon 2. Modeli Uygunluk

Yordayan	Yordanan	R	R2	<i>Rche</i>	<i>Fche</i>	P
B. Saplantılı bağlanma	Benlik Saygısı	0,521	0,124	0,124	2,147	0,000

Tabloda görüldüğü gibi, bağlanmanın, benlik saygısını yordama gücü için kurulan çoklu regresyon modeli $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ve bağlanma puanlarının benlik saygısını yordaması (etkilemesi) %12 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 6: Bağlanma leğinin, Benlik Saygısını Yordama Gücü İçin Yapılan oklu Regresyon Analizine Ait Katsayı Tablosu

Değişken	Başlangıç Değerler		Standardize edilmiş değerler		
	B	Sh	$\beta 2$	T	P
Sabit (Constant)	42,145	4,412		8,796	0,000
B. Saplantılı bağlanma	0,221	0,324	-0,248	-3,044	0,000

Tabloda görüldüğü gibi, bağlanma leğinin, benlik saygısını yordama gücü için yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda; bağlanma leğinin saplantılı bağlanma alt boyutunun benlik saygısını yordama gücü -%24 ve $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre bağlanma leğinin saplantılı bağlanma alt boyutunun benlik saygısını yordama gücü negatif yönlü ve anlamlı bulunmuştur. Buna göre saplantılı bağlanma arttıca benlik saygısının azaldığı tespit edilmiştir.

nc düzey regresyon analizi 3. model: Bağımsız değişken çocukluk ağı Travmasının, bağımlı değişken olan Benlik Saygısını yordamasında Bağlanmanın ara değişken rolünün incelenmesi

Bağımsız değişken çocukluk ağı travmasının, bağımlı değişken olan benlik saygısını yordamasında bağlanmanın ara değişken rolünün incelenmesi için oluşturulmuş çoklu regresyon modelinde, önceki sınamalarda benlik saygısını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilen çocukluk ağı travma leği alt boyutu fiziksel ihmal ile bağlanma leği alt boyutu saplantılı bağlanma eklenerek sınama yapılmıştır. Oluşturulmuş modele ilişkili bulgular aştığıda sunulmuştur.

Tablo 7: Ara Değişken İle Bağımsız Değişkenin Çocukluk Çağı Travması İçin Kurulan Regresyon 3. Modeli Uygunluk Tablosu

Yordayan	Yordanan	R	R2	Rche	Fche	P
B. Saplantılı bağlanma	Çocukluk Çağı Travması	0,632	0,236	0,236	54,63	0,000

Tabloda görüldüğü gibi, benlik saygısı ile bağlılığın, çocukluk çağı travmasını yordama gücü için kurulan çoklu regresyon modeli $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı ve benlik saygısı ile bağlanma puanlarının sağ puanlarını yordaması % 23 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: Bağımsız Değişken Çocukluk Çağı Travmasının, Bağımlı Değişken Olan Benlik Saygısını Yordamasında Bağlanmanın Ara Değişken Rolünün İncelenmesi İçin Yapılan Çoklu Regresyon Analizine Ait Katsayı Tablosu

Değişken	Başlangıç Değerler		Standardize edilmiş değerler			1. Fark model	
	B	Sh	$\beta 3$	T	P	$\beta 1$	$\beta 3 - \beta 1$
Sabit (Constant)	42,741	2,452		32,254	0,000		
B.Saplantılı bağlanma	-0,354	0,276	-0,256	-7,147	0,000	-0,125	0,02
T.Benlik Saygısı	0,147	0,374	0,047	-4,147	0,004		

Bağımsız değişken olan çocukluk çağı travmasının, bağımlı değişken olan benlik saygısını yordamasında bağlanmanın ara değişken rolünün incelenmesi için oluşturulan çoklu regresyon modeli bulgularına göre, saplantılı bağlanma alt boyutu puanları, çocukluk çağı travma ölçeğinin fiziksel ihmal alt boyutu puanlarının benlik saygısı yordama puanlarını % 2 oranında düşürücü etki yapmıştır.

Ara değişken olarak kabul edilen saplantılı bağlanma puanları yükseldikçe, çocukluk çağı travma ölçeğinin puanlarının benlik saygısını yordaması (etkilemesi) yükselmektedir.

Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının

Sosyo Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması

Tablo 9: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet Durumu	N	Ort.	S.s	T	P
Duygusal İstismar	Kadın	79	8,36	3,42	-1,140	0,257
	Erkek	33	9,24	4,30		
Fiziksel İstismar	Kadın	79	6,21	3,07	,005	0,996
	Erkek	33	6,21	1,99		
Fiziksel İhmal	Kadın	79	7,21	2,28	-1,489	0,139
	Erkek	33	8,00	3,08		
Duygusal İhmal	Kadın	79	8,97	2,68	-,100	0,920
	Erkek	33	9,03	2,65		
Cinsel Taciz	Kadın	79	6,53	3,36	-,152	0,877
	Erkek	33	6,63	3,20		
Aşırı Koruma ve Kontrol	Kadın	79	4,05	1,86	-1,180	0,240
	Erkek	33	4,54	2,35		

Tablo 9’da Student T testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” Ölçeğinin puanlarının “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 10: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Yaş Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Yaş	N	Ort.	S.s	F	P
Duygusal Taciz	18-25 yaş	54	8,48	3,95	3,658	0,015
	26-34 yaş	25	7,64	2,75		
	36-45 yaş	21	10,81	4,01		
	46 ve üstü	12	7,50	2,24		
	Total	112	8,63	3,71		
Fiziksel Taciz	18-25 yaş	54	5,87	2,72	2,463	0,066
	26-34 yaş	25	5,88	1,48		
	36-45 yaş	21	6,38	2,36		
	46 ve üstü	12	8,17	4,82		
	Total	112	6,21	2,79		
Fiziksel İhmal	18-25 yaş	54	6,93	2,19	1,929	0,129
	26-34 yaş	25	7,56	2,62		
	36-45 yaş	21	8,00	3,24		
	46 ve üstü	12	8,58	2,35		
	Total	112	7,45	2,56		
Duygusal İhmal	18-25 yaş	54	8,63	2,82	0,739	0,531
	26-34 yaş	25	9,52	2,69		
	36-45 yaş	21	9,29	2,05		
	46 ve üstü	12	9,00	2,92		
	Total	112	8,99	2,67		
Cinsel Taciz	18-25 yaş	54	6,24	2,68	1,973	0,122
	26-34 yaş	25	7,28	3,96		
	36-45 yaş	21	5,67	1,74		
	46 ve üstü	12	8,08	5,48		
	Total	112	6,56	3,31		
Aşırı Koruma ve Kontrol	18-25 yaş	54	3,89	2,21	1,049	0,374
	26-34 yaş	25	4,48	1,94		
	36-45 yaş	21	4,71	1,90		
	46 ve üstü	12	4,08	1,38		
	Total	112	4,20	2,03		

Tablo 10’da One Way Anova testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının, “Duygusal Taciz” alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 11: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Medeni Durumlarına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Medeni durum	N	Ort.	S.s	T	P
Duygusal Taciz	Evli	26	9,81	4,19	1,877	0,063
	Bekar	86	8,27	3,50		
Fiziksel Taciz	Evli	26	7,08	2,15	1,815	0,072
	Bekar	86	5,95	2,92		
Fiziksel İhmal	Evli	26	8,65	3,25	2,834	0,005
	Bekar	86	7,08	2,20		
Duygusal İhmal	Evli	26	9,04	2,36	0,103	0,918
	Bekar	86	8,98	2,77		
Cinsel Taciz	Evli	26	6,73	3,57	0,295	0,769
	Bekar	86	6,51	3,24		
Aşırı Koruma ve Kontrol	Evli	26	5,00	1,50	2,355	0,020
	Bekar	86	3,95	2,11		

Tablo 11’de Student T Testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının, “Fiziksel İhmal” ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz” alt boyutlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 12: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Eğitim Durumlarına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Ort.	S.s	F	P
Duygusal Taciz	Lise	25	8,52	4,17	1,052	0,353
	Lisans	55	8,22	3,36		
	Yüksek Lisans	32	9,41	3,88		
	Toplam	112	8,63	3,71		
Fiziksel Taciz	Lise	25	6,08	2,75	0,285	0,753
	Lisans	55	6,09	2,89		
	Yüksek Lisans	32	6,53	2,72		
	Toplam	112	6,21	2,79		
Fiziksel İhmal	Lise	25	7,04	2,46	0,497	0,609
	Lisans	55	7,65	2,42		
	Yüksek Lisans	32	7,41	2,88		
	Toplam	112	7,45	2,56		
Duygusal İhmal	Lise	25	8,16	2,62	2,164	0,120
	Lisans	55	9,00	2,61		
	Yüksek Lisans	32	9,63	2,70		
	Toplam	112	8,99	2,67		
Cinsel Taciz	Lise	25	6,12	2,73	0,946	0,391
	Lisans	55	7,00	3,65		
	Yüksek Lisans	32	6,16	3,08		
	Toplam	112	6,56	3,31		
Aşırı Koruma ve Kontrol	Lise	25	3,80	1,94	1,664	0,194
	Lisans	55	4,07	2,04		
	Yüksek Lisans	32	4,72	2,04		
	Toplam	112	4,20	2,03		

Tablo 12’de One Way Anova testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının, “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının eğitim durumları değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 13: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Çalışma Durumuna Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Çalışma Durumu	N	Ort.	S.s	T	P
Duygusal Taciz	Çalışıyor	50	8,82	3,90	0,498	0,619
	Çalışmıyor	62	8,47	3,57		
Fiziksel Taciz	Çalışıyor	50	6,34	2,68	0,426	0,671
	Çalışmıyor	62	6,11	2,90		
Fiziksel İhmal	Çalışıyor	50	7,60	2,70	0,569	0,570
	Çalışmıyor	62	7,32	2,45		
Duygusal İhmal	Çalışıyor	50	8,86	2,48	-0,466	0,642
	Çalışmıyor	62	9,10	2,82		
Cinsel Taciz	Çalışıyor	50	5,94	2,25	-1,807	0,073
	Çalışmıyor	62	7,06	3,90		
Aşırı Koruma ve Kontrol	Çalışıyor	50	4,18	1,87	-0,077	0,939
	Çalışmıyor	62	4,21	2,16		

Tablo 13’de Student T testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz” ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 14: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Birlikte Yaşadıkları Kişiler	N	Ort.	S.s	F	P
Duygusal Taciz	Tek ebeveynle	19	9,21	3,99	0,533	0,661
	Anne ve babayla birlikte	44	8,11	3,50		
	Eşiyle	24	9,04	3,33		
	Yalnız	25	8,68	4,26		
	Toplam	112	8,63	3,71		
Fiziksel Taciz	Tek ebeveynle	19	6,00	3,00	1,339	0,266
	Anne ve babayla birlikte	44	5,66	2,33		
	Eşiyle	24	6,83	2,06		
	Yalnız	25	6,76	3,78		
	Toplam	112	6,21	2,79		
Fiziksel İhmal	Tek ebeveynle	19	8,11	2,79	4,356	0,006
	Anne ve babayla birlikte	44	6,41	1,86		
	Eşiyle	24	8,21	2,96		
	Yalnız	25	8,04	2,56		
	Toplam	112	7,45	2,56		
Duygusal İhmal	Tek ebeveynle	19	9,05	2,70	0,345	0,792
	Anne ve babayla birlikte	44	8,68	2,70		
	Eşiyle	24	9,21	2,38		
	Yalnız	25	9,28	2,94		
	Toplam	112	8,99	2,67		
Cinsel Taciz	Tek ebeveynle	19	6,74	3,77	0,678	0,567
	Anne ve babayla birlikte	44	6,02	2,17		
	Eşiyle	24	6,88	3,69		
	Yalnız	25	7,08	4,18		
	Toplam	112	6,56	3,31		
Aşırı Koruma ve Kontrol	Tek ebeveynle	19	4,26	2,02	2,654	0,062
	Anne ve babayla birlikte	44	3,59	2,14		
	Eşiyle	24	4,92	1,53		

Yalnız	25	4,52	2,04
Toplam	112	4,20	2,03

Tablo 14’de One Way Anova testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin “Fiziksel İhmal” alt boyutunun birlikte yaşadıkları kişi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). “Duygusal Taciz”, Fiziksel Taciz”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının yaşadığı kişi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 15: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Kardeş Sayısına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	Ort.	S.s	F	P
Duygusal Taciz	Tek Çocuk	10	8,90	3,73	0,280	0,840
	2 kardeş	39	8,21	3,03		
	3 kardeş	27	9,00	3,76		
	4 ve üzeri	36	8,72	4,39		
	Total	112	8,63	3,71		
Fiziksel Taciz	Tek Çocuk	10	5,10	,32	0,587	0,625
	2 kardeş	39	6,31	3,05		
	3 kardeş	27	6,41	2,69		
	4 ve üzeri	36	6,28	2,97		
	Total	112	6,21	2,79		
Fiziksel İhmal	Tek Çocuk	10	6,90	2,56	1,223	0,305
	2 kardeş	39	7,05	2,42		
	3 kardeş	27	7,37	2,44		
	4 ve üzeri	36	8,08	2,76		
	Total	112	7,45	2,56		
Duygusal İhmal	Tek Çocuk	10	8,70	2,54	0,576	0,632
	2 kardeş	39	8,64	2,44		
	3 kardeş	27	9,48	3,11		
	4 ve üzeri	36	9,08	2,62		
	Total	112	8,99	2,67		
Cinsel Taciz	Tek Çocuk	10	7,70	3,83	1,679	0,176
	2 kardeş	39	7,08	4,37		
	3 kardeş	27	6,63	2,88		
	4 ve üzeri	36	5,64	1,55		
	Total	112	6,56	3,31		

	Tek Çocuk	10	3,90	1,45	0,380	0,768
Aşırı Koruma ve Kontrol	2 kardeş	39	4,03	1,98		
	3 kardeş	27	4,19	2,06		
	4 ve üzeri	36	4,47	2,22		
	Total	112	4,20	2,03		

Tablo 15’de One Way Anova testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin “Fiziksel İhmal”, “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutu puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 16: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Ailedeki Sırasına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Ailedeki Sırası	N	Ort.	S.s	F	P
Duygusal Taciz	İlk çocuk	47	8,62	3,40	1,719	0,184
	Ortanca çocuk	21	9,86	4,98		
	Son çocuk	44	8,05	3,24		
	Total	112	8,63	3,71		
Fiziksel Taciz	İlk çocuk	47	5,87	1,56	1,186	0,309
	Ortanca çocuk	21	7,00	3,65		
	Son çocuk	44	6,20	3,31		
	Total	112	6,21	2,79		
Fiziksel İhmal	İlk çocuk	47	6,98	2,33	1,872	0,159
	Ortanca çocuk	21	8,24	3,24		
	Son çocuk	44	7,57	2,38		
	Total	112	7,45	2,56		
Duygusal İhmal	İlk çocuk	47	9,04	2,64	0,853	0,429
	Ortanca çocuk	21	8,33	2,61		
	Son çocuk	44	9,25	2,73		
	Total	112	8,99	2,67		
Cinsel Taciz	İlk çocuk	47	6,53	3,27	0,047	0,954
	Ortanca çocuk	21	6,76	3,22		
	Son çocuk	44	6,50	3,45		
	Total	112	6,56	3,31		

Aşırı Koruma ve Kontrol	İlk çocuk	47	4,15	2,03	0,456	0,635
	Ortanca çocuk	21	4,57	2,31		
	Son çocuk	44	4,07	1,90		
	Total	112	4,20	2,03		

Tablo 16’da One Way Anova testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının, “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının ailedeki sıra sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 17: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Gelir Durumlarına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Gelir Durumu	N	Ort.	S.s	F	P
Duygusal Taciz	0-2000 tl	14	8,36	3,95	0,987	0,376
	2001-5000tl	45	9,22	3,92		
	5000 tl üzeri	53	8,19	3,45		
	Total	112	8,63	3,71		
Fiziksel Taciz	0-2000 tl	14	5,43	1,60		
	2001-5000 tl	45	6,67	3,38	1,254	0,289
	5000 tl üzeri	53	6,04	2,45		
	Total	112	6,21	2,79		
Fiziksel İhmal	0-2000 tl	14	7,64	2,41	4,159	0,018
	2001-5000 tl	45	8,20	2,70		
	5000 tl üzeri	53	6,75	2,31		
	Total	112	7,45	2,56		
Duygusal İhmal	0-2000 tl	14	10,29	2,84		
	2001-5000tl	45	9,38	2,58	4,005	0,021
	5000 tl üzeri	53	8,32	2,55		
	Total	112	8,99	2,67		
Cinsel Taciz	0-2000 tl	14	7,14	3,72	1,574	0,212
	2001-5000 tl	45	7,07	3,77		
	5000 tl üzeri	53	5,98	2,68		
	Total	112	6,56	3,31		
Aşırı Koruma ve Kontrol	0-2000 tl	14	3,71	1,82		
	2001-5000 tl	45	4,44	1,84	0,775	0,463
	5000 tl üzeri	53	4,11	2,22		
	Total	112	4,20	2,03		

Tablo 17’de One Way Anova testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal İhmal” alt boyutlarının gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 18: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Anne Babalarının Birliktelik Durumlarına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Anne Baba Birliktelik	N	Ort.	S.s	F	P
Duygusal Taciz	Anne veya baba vefat etmiş	31	8,06	3,39	2,400	0,095
	Anne baba birlikte	65	8,45	3,72		
	Ayrı yaşıyor	16	10,44	3,93		
	Total	112	8,63	3,71		
Fiziksel Taciz	Anne veya baba vefat etmiş	31	6,61	3,86	0,935	0,396
	Anne baba birlikte	65	5,91	2,22		
	Ayrı yaşıyor	16	6,69	2,44		
	Total	112	6,21	2,79		
Fiziksel İhmal	Anne veya baba vefat etmiş	31	8,26	2,57	2,597	0,079
	Anne baba birlikte	65	7,02	2,43		
	Ayrı yaşıyor	16	7,63	2,80		
	Total	112	7,45	2,56		
Duygusal İhmal	Anne veya baba vefat etmiş	31	9,48	2,90	1,099	0,337
	Anne baba birlikte	65	8,68	2,67		
	Ayrı yaşıyor	16	9,31	2,09		
	Total	112	8,99	2,67		
Cinsel Taciz	Anne veya baba vefat etmiş	31	6,77	3,77	3,274	0,069
	Anne baba birlikte	65	6,03	2,20		
	Ayrı yaşıyor	16	8,31	5,22		
	Total	112	6,56	3,31		
Aşırı Koruma ve Kontrol	Anne veya baba vefat etmiş	31	4,55	2,06	2,306	0,105
	Anne baba birlikte	65	3,86	1,94		
	Ayrı yaşıyor	16	4,88	2,13		
	Total	112	4,20	2,03		

Tablo 18’de One Way Anova testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının, “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal

İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının anne baba birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 19: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Psikolojik veya Psikiyatrik Destek Alma Durumlarına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Destek Alma	N	Ort.	S.s	T	P
Duygusal taciz	Evet	58	8,98	3,68	1,059	0,292
	Hayır	54	8,24	3,74		
Fiziksel taciz	Evet	58	6,71	3,59	1,958	0,063
	Hayır	54	5,69	1,38		
Fiziksel ihmal	Evet	58	7,45	2,50	,008	0,994
	Hayır	54	7,44	2,64		
Duygusal ihmal	Evet	58	9,40	2,62	1,682	0,095
	Hayır	54	8,56	2,68		
Cinsel taciz	Evet	58	7,03	4,00	1,576	0,118
	Hayır	54	6,06	2,29		
Aşırı koruma ve Kontrol	Evet	58	4,41	2,03	1,179	0,241
	Hayır	54	3,96	2,02		

Tablo 19’da Student T testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal”, “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz”, ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının psikolojik veya psikiyatrik destek alma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 20: Parçalanmış Ailede Büyümüş Yetişkinlerin Ailelerinin Psikolojik veya Psikiyatrik Destek Alma Durumlarına Göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Ailelerin Destek Alma Durumu	N	Ort.	S.s	T	P
Duygusal Taciz	Evet	54	9,30	3,51	1,869	0,064
	Hayır	58	8,00	3,81		
Fiziksel Taciz	Evet	54	6,69	3,62	1,736	0,085
	Hayır	58	5,78	1,62		
Fiziksel İhmal	Evet	54	7,80	2,32	1,403	0,163
	Hayır	58	7,12	2,74		
Duygusal İhmal	Evet	54	9,98	2,41	4,048	0,000
	Hayır	58	8,07	2,58		
Cinsel Taciz	Evet	54	7,50	4,06	2,998	0,003
	Hayır	58	5,69	2,10		
Aşırı Koruma ve Kontrol	Evet	54	4,46	2,25	1,348	0,180
	Hayır	58	3,95	1,77		

Tablo 20’de Student T testi sonuçlarına göre “Çocukluk Çağı Travma” ölçeğinin puanlarının “Duygusal İhmal”, “Cinsel Taciz” alt boyutlarının ailede psikolojik veya psikiyatrik destek alma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. “Duygusal Taciz”, “Fiziksel Taciz”, “Fiziksel İhmal” ve “Aşırı Koruma ve Kontrol” alt boyutlarının ailede psikolojik veya psikiyatrik destek alma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın temel problemi olan “bağımsız değişken çocukluk çağı travmasının, bağımlı değişken olan benlik saygısını yordamasın da bağlanmanın ara değişken rolünün incelenmesi” ile ilgili sonuçlar ve araştırmanın alt problemi olan çocukluk çağı travmasının sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşmasına ilişkin sonuç ve tartışmalar aşağıda sunulmuştur.

Çocukluk Çağı Travmaları İle Benlik Saygısı ve Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişisine Dair Sonuçlar

Çocukluk Çağı Travmasının Benlik Saygısını İle İlişkisi

Bu çalışmada, çocukluk çağı travma ölçeğinin fiziksel ihmal alt boyutunun benlik saygısını yordama gücü negatif yönlü ve anlamlı bulunmuştur. Buna göre, çocukluk çağındaki fiziksel ihmal arttıkça benlik saygısı düşmektedir denilebilir.

Güneri Yöyen (2016), çalışmasına göre, çocukluk çağı travması ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmasında, çocukluk çağı travma alt boyutu fiziksel ihmal ile benlik saygısı değişkeni açısından travma yaşayanlar ve yaşamayanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Fiziksel ihmal yaşamamış bireylerin 25'i orta ve 344'ü yüksek. Gözlemlere göre, fiziksel ihmal yaşayanların 19'u orta derecede, 142'si ise yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu literatür tarafından desteklenmektedir. 335 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada duygusal ve fiziksel olarak ihmal edilen öğrencilerin benlik saygısının düştüğü görülmüştür (Onat vd., 2016: 9-15). Mullen vd. (1996) tarafından çocuk istismarı ve ihmalinin uzun dönemli etkilerinin araştırıldığı çalışmada; çocukluk çağı travması yaşantısı ve çocuk istismarı ve psikolojik sıkıntının bildirilmesi, düşük benlik saygısı ve bireylerin ilişki sorunları arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bizim çalışmamız literatür araştırmalarıyla desteklenmektedir.

Bağlanmanın Benlik Saygısı İle İlişkisi

Araştırmamızda bağlanma ölçeğinin saplantılı bağlanma alt boyutunun benlik saygısını etkilemesi negatif yönde ve anlamlı bulunmuştur. Buna göre saplantılı bağlanma arttıkça benlik saygısı azaltmaktadır denilebilir.

Çokparlamış (2018), Bağlanma Ölçeği'nin saplantılı bağlanma alt boyutu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırmada benlik saygısı arttıkça, güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanmanın azaldığı görüldü. Literatür araştırmaları incelendiğinde, Bartholomew ve Horowitz'e (1991) göre benlik modeli olumlu ise, birey dışsal bir onaya gerek duymadan benlik saygısı ve sevilme duygusuna sahip olacaktır. Bu durumda, pozitif bir benlik modeli daha yüksek benlik saygısı ile ilişkilendirilebilir. Bağlanma biçimine göre güvenli ve kayıtsız bağlanma, olumlu benlik içerirken, saplantılı ve korkulu bağlanma, olumsuz benlik düzeyi içermektedir. Sümer ve Güngör (1999), çalışmasında korkulu ve saplantılı bağlanma ile benlik saygısı arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Griffin ve Bartholomew (1994), tarafından yapılan araştırmada, bağlanmanın benlik modelinin pozitifliğinin bireyin kendini tanımaya yönelik coşkusu ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Tüm bu çalışmalarda, araştırmamıza paralel olarak, bulgular yetişkin ve çocuk bağlanma stilleri ile benlik saygısı değişkenleri arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışma bulguları bizim çalışmamız ile örtüşmektedir.

Çocukluk Çağı Travmasının, Benlik Saygısını Yordamasın da Bağlanmanın Ara Değişken Rolü

Çocukluk çağı travmasında benlik saygısını yordamada bağlanma ara değişken rolünü inceleyerek aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Bağlanmanın saplantılı bağlanma alt boyutunun, fiziksel ihmal alt boyutunun çocukluk çağı travmasının benlik saygısını artırdığı belirlenmiştir.

Bağlanma puanının (sadece saplantılı bağlanma alt boyutu) çocuk travma puanının (sadece fiziksel ihmal alt boyutu) benlik saygısı puanını yordamadaki rolü moderatör olarak kabul edilmiştir.

Zorunlu bağlanma puanı (aracı değişken olarak) arttıkça, benlik saygısını fiziksel ihmal yoluyla yordamanın çocuk travmasının alt boyutlarından biri olduğu düşünülebilir.

Bu sonuçlara göre, parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin saplantılı bağlanma puanları attıkça fiziksel ihmalin benlik saygısını etkilemesi de artmaktadır. Baba ile iyi iletişimin benlik saygısı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ve babanın yetişkin

çocukluk döneminde güçlü bir bağ kurarak destekleyici rol oynadığı söylenebilir. Bu roller ebeveynler yerine başkaları tarafından oynansa da, aynı etkiye sahip olup olmayacakları önemli bir araştırma sorusudur. Benzer şekilde araştırma sonuçları fiziksel ihmalin benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu gösterse de, fiziksel istismarın benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkisinin olmaması önemli bir araştırma sorusu olarak kabul edilebilir. Ancak bu sorun, araştırma örneklemimizi oluşturan yetişkinlerin sosyoekonomik olarak üst orta sınıfta olmasından da kaynaklanıyor olabilir. Çünkü fiziksel ihmal, fiziksel olarak iş yaptırılan çocuklarla ilgili olabilir.

Çocukluk Çağı Travmasının Sosyo Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması

Çocukluk çağı travmasının sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmasına ilişkin sonuçlar aşağıda tartışılmıştır.

Çalışmamızda, çocukluk çağı travma alt boyutları olan duygusal taciz, fiziksel taciz, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel taciz, ve aşırı koruma ve kontrol düzeylerinin cinsiyet değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Peker (2017)'de yapılan çalışmasında çocukluk çağında uğranılan duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve toplam travma düzeylerinin ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sönmez (2015), çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Bostancı vd., (2006), ise cinsiyet ile çocukluk çağı travmaları arasında ilişki olmadığını savunmaktadır. Aynı şekilde Demirbacak (2013)' de aralarında ilişki olmadığını savunmaktadır. İlk bakışta her ne kadar kızlar daha zayıf halka ve daha çok travmatik sürece maruz kalıyor gibi görünse de aslında durum kültürel olarak, kişisel olarak farklı boyutlarda incelenebilir. Dolayısıyla incelenen grubun temel özellikleri de ilişkinin varlığı üzerinde etkili olmaktadır. Bu bulgu bizim araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir. Zeren vd., (2012), üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmasında, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre duygusal, fiziksel ve cinsel istismar düzeyinin belirgin bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Örsel vd., (2001), araştırmasında kadınlar, erkeklerden daha fazla cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiş fakat çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Zoroğlu vd., (2001), ise fiziksel istismara erkeklerde, duygusal istismara ise kadınlarda daha fazla rastlanılmış,

fakat aralarında bir fark bulamamışlar, buna karşın ihmal ve cinsel istismarın kadınlarda anlamlı olarak daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında cinsel istismar kadınlarda, fiziksel istismar erkeklerde yüksek bulunmakla birlikte literatür sonuçları farklılık göstermektedir. Genel olarak baktığımız zaman travmalar kişilerin algılamasına yönelik kendini gösterir ve uygulanan grubun özelliğine, kültürüne göre de anlam kazanır. Bu nedenle araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilebilmektedir.

Araştırmamıza göre, çocukluk çağı travma alt boyutlarından duygusal tacizin yaş değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir. Fiziksel taciz, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel taciz, ve aşırı koruma ve kontrol alt boyutlarının ise yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Peker (2017), araştırmasında yaş değişkeninin çocukluk çağı ihmal ve istismarının alt boyutlarında ve genel travma açısından değerlendirildiğinde, anlamlı bir fark bulamamıştır. Sezer (2016), çalışmasına göre, lise öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasındaki fark anlamlı değildir.

Bizim çalışmamızda, çocukluk çağı travma alt boyutlarından fiziksel ihmal ve aşırı koruma ve kontrolün medeni duruma göre farklılaştığı görülmektedir. Çocukluk çağı travma alt boyutlarından duygusal taciz, fiziksel taciz, duygusal ihmal, cinsel tacizin ise medeni duruma göre farklılaşmadığı görülmektedir. Peker (2017), bekar katılımcıların, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma düzeyleri yüksek olmasına karşın anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre çocuklukta yaşanan fiziksel istismarı, aşırı koruma ve kontrolün bireyin kendisine olan güvenini zedeleyerek yetişkin yaşamda karşı cinsle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkiliyor olmasıyla açıklanabilir.

Bizim çalışmamıza göre, çocukluk çağı travma puanlarının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Örsel vd., (2011), araştırmasında ise bulgumuzu destekler nitelikte olan, çocukluk çağında istismara uğramış olma ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aydın ve İşmen'in (2003), araştırmasında ise ilkokul/ortaokul mezunu olan erkeklerde, diğer eğitim gruplarına göre fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve toplam istismara uğrama oranına daha fazla rastlanılmıştır. İnan'ın (2015), araştırmasında 12 yıldan daha az eğitim görmüş kişilerin

travmaya maruziyetleri, 12 yıldan fazla eğitim görmüş kişilere oranla, anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmalar neticesinde literatür araştırmalarında farklı bulgulara ait sonuçlar ile de karşılaşılmaktadır.

Bizim çalışmamıza göre, çocukluk çağı travma ölçeğinin puanlarının, fiziksel ihmal, duygusal ihmal alt boyutlarının gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Duygusal taciz, fiziksel taciz, cinsel taciz, ve aşırı koruma ve kontrol alt boyutlarının gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Gelir düzeyi açısından bakıldığında, 1400 TL ve altı olan katılımcıların uğradıkları duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve travma toplam puan ortalama düzeyleri, 1401-4500 TL arası olan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuçtan hareketle, düşük sosyo-ekonomik düzeyin, ailede strese neden olması ve çocuğa bakım için yeterli kaynakların bulunmaması açısından fiziksel ve duygusal ihmal için risk faktörü olabildiği, bununla birlikte yetişkinlikte ise ekonomik durumu olumsuz etkilediği düşünülebilir. Yapılan araştırma sonuçları da bu durumu desteklemektedir. Aydın ve İşmen (2003), duygusal ve fiziksel istismar ve toplamda istismar düzeyi en fazla olan grubun, geliri az olan grup olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bizim araştırmamıza göre çocukluk çağı travma ölçeğinin puanlarının psikolojik veya psikiyatrik destek alma durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Çalışmamızda çocukluk çağı travma ölçeğinin puanlarının duygusal ihmal ve cinsel taciz alt boyutlarının ailede psikolojik veya psikiyatrik destek alma durumu değişkenine göre farklılaştığı, fiziksel taciz, fiziksel ihmal ve aşırı koruma ve kontrol alt boyutlarının ise farklılaşmadığı görülmektedir.

Psikiyatrik tanıya sahip olan katılımcıların cinsel istismar düzeyi, olmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer ihmal ve istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda psikiyatrik tanıya sahip olanların ortalamaları yüksek olmasına karşın aradaki farkın anlamlı bulunmadığı görülmektedir. Yılmaz ve İrmak (2008), çocukluk çağında yaşanan travmaların bireylerin ileriki yaşamlarında da etkisini sürdürmeye devam ettiği ve psikolojik sorunlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Bizim çalışmamız ile literatür araştırmaları değişkenlik gösterebilmektedir. Bu durumun da, araştırmalarda kullanılan farklı örneklem ve yöntemlerden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Sönmez'in (2015), çalışmasına göre çocukluk çağı travmalarının her alt boyutu ile bireylerin depresyonları arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Bülbül vd., (2013), araştırmasına göre, yineleyen ve ilk atak majör depresyona sahip olan katılımcılarda tüm istismar ve ihmal puanları, psikiyatrik tanısı olmayanlara göre yüksek bulunmuştur. Özkan'ın (2016), araştırmasında fiziksel, duygusal ve cinsel istismar puanları ile depresyon ve anksiyete şiddeti arasında pozitif korelasyon tespit edilmekle birlikte fiziksel istismar puanı arasında, diğer alt gruplara göre daha anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Irmak (2008), ise araştırmasında, fiziksel istismara uğrayan grubun ruhsal belirti puan ortalamalarını istismara uğramayanların ortalamalarından daha yüksek bulmuştur. Araştırmamızın sonucunda da saptandığı gibi, özellikle cinsel istismar, uzun dönemde psikiyatrik problemlerin oluşmasında risk faktörü olarak kabul edilmektedir. Çocukluk çağı travmaları ile psikopatolojiye ilişkin yukarıda belirtilen literatür sonuçları, araştırmamızı desteklemekle birlikte, farklı travma türlerinin etkisine ilişkin sonuçlar, değişiklik gösterebilmektedir. Bu durumun da, araştırmalarda kullanılan farklı örneklem ve yöntemlerden kaynaklandığı düşünölebilir. Çocukluk çağı travmalarının psikiyatrik tanı türlerine göre incelenmesinin araştırmamızın kapsamı dışında kalmasına rağmen, çocukluk çağında yaşanan ihmal ve istismarın, farklı psikopatolojilere etkide bulunduğu yapılan araştırmalarda kanıtlanmıştır. Fakat destek almayanlara göre psikolojik destek alan çocukluk çağı travması yaşamış kişilerin psikolojik sağlamlığı daha yüksek olduğu söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Çalışmada elde edilen sonuçların ilki, parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerde çocukluk çağı travması alt boyutu olan fiziksel ihmalin benlik saygısı üzerinde olumsuz etkisinin olduğudur. Bu durum çocukluk çağı travmasının benlik saygısını düşürdüğü; ancak benlik saygısının belirleyicisi olarak çocukluk çağı travmalarının gücünün zayıf olduğunu gösterir. Bu zayıf ilişkiye rağmen çocukluk çağı travması alt boyutlarından fiziksel ihmalin artışı, benlik saygısını düşürmekte ve fiziksel ihmalin benlik saygısı üzerinde olumsuz etkisinin olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlardan ikincisi, bağlanma ölçeğinin alt boyutu olan saplantılı bağlanmanın benlik saygısı üzerinde olumsuz etkisinin olduğudur. Buna göre saplantılı bağlanma arttıkça benlik saygısının azaldığı görülmektedir. Literatür araştırmalarında çocuğun yeterli ilgi ve sevgiyi görmeyerek, duygusal ve destekleyici yönden ihmal edilmesi, onun yetişkin dönemdeki ilişkilerden beklentilerini etkileyerek yakın ilişkilerden kaçınmasına ve saplantılı bağlanma örüntüsüne sahip olan kişilerin olumsuz benlik saygısı geliştirdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada en son olarak parçalanmış ailede büyümüş yetişkinlerin saplantılı bağlanma puanları arttıkça fiziksel ihmalin benlik saygısını etkilediği görülmüştür. Yetişkinlerin çocuklukta, anneye karşı geliştirdiği güvenli bağlanma ile destekleyen rolü taşıyan babayla kurulan iyi iletişim, benlik saygısını olumlu etkilemektedir denilebilir.

Bireyin kendi ile ilgili olumlu görüşleri, kendisini yeterli hissetmesi, yetenekleri ve beceri düzeylerini olumlu olarak algılaması, kişinin benlik saygısının yüksek olduğunu gösterir ve bu durum yaşam boyu devam eder. Hayatın başlarında aile ile olan ilişkilerle başlayan ve daha sonra kişinin sosyal çevresinin etkisiyle şekillenen benlik saygısı, bireylerin hayatı boyunca ve hayatındaki başarılarında önemli bir yere sahiptir ve bireylerin psikososyal yaşantılarında, akademik başarılarında ve sorunları çözebilmelerinde önemli bir etkidir.

Kişiye y6nelik en ağır şiddet ve suç olarak g6r6len çocukluk d6neminde karşılaştığı çocukluk ağı travmaları, benlik saygısını y6ksek oranda etkilemektedir ve birçok ruhsal sıkıntıların kaynağını oluşturmaktadır. Aynı zamanda saplantılı bağlanma modeli geliştiren kişilerin benlik saygısı da 6nemli derecede etkilenmektedir.

Bu bağlamda ailenin işlevi; çocuğunun bakımı, eğitimi, çocuğa koşulsuz sevgi ve destek sağlamak, psikolojik ve sosyal gelişimini desteklemek aynı zamanda çocuğunu ihmal ve istismar durumlarına karşı da korumak olmalıdır. Bu sadece ailenin değil, yasaların ve t6m toplumun sorunudur.

Öneriler

Çocukluk çağı travmasının, ülkemizde bir halk sağlığı sorunu olduğu bilinmektedir. Özellikle cinsel istismar başta olmak üzere diğer istismar ve ihmal türlerinde aile bütünlüğünü korumak, sosyal açıdan dışlanmanın önüne geçmek nedeniyle bu konunun bildiriminin yapılması gerekmektedir.

Kişinin kim olduğu, kendisi hakkında düşüncelerinin ve algılama biçiminin ifadesi olan benlik saygısı ise bireyin hayatı boyunca sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için güvenli bağlanma stiline sahip olması hayatta en önemli değerlerdendir. Bu bağlamda yapılan araştırmamızın tam anlamıyla anlaşılabilmesi için ülkemizde, çocukluk çağı travmasının benlik saygısı üzerindeki etkisine ve benlik saygısı ve bağlanma arasındaki ilişki ile ilgili çalışmaların daha kapsamlı araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmaların niteliksel ve niceliksel artışının; gerek çocukluk çağı travmalarının azalmasında ve benlik saygısının yükseltilmesinde, gerekse olumlu bağlanma stillerinin oluşmasında, sosyal, hukuksal ve psikolojik önlemlerin alınmasında ailelere, eğitim kurumlarına, yasa koyuculara, psikiyatrist, psikolog, psikolojik danışman ve diğer ruh sağlığı çalışanlarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmamızda örnekleme online formlar üzerinden ulaşılmış ve 18 yaş üzeri yetişkinlere uygulanmıştır. Katılımcılar çocukluklarında ihmal ve istismar gibi olumsuz yaşam olaylarına maruz kaldıklarını belirtmek istemeyebilir, yanlış cevap verebilir veya bu yaşantılarını unutabilirler. Bu nedenlerden hareketle, sonraki araştırmaların görüşme gibi farklı yöntemlerle yapılması ve bununla birlikte çocuk veya ergenlerden oluşan farklı örneklemelerin, uzun dönemde takip edilerek boylamsal çalışmalar yürütülmesi sonraki çalışmalar için önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

- A. Üçok, Ğ. Yargıç, O. Yazıcı. (Eds.). Psikiyatri içinde. *İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi. 92-104*
- Adler, A. (2012). *İnsan doğasını anlamak. İlya Yayınevi.*
- Ainsworth, M. D. S. (1967). Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation.* Psychology Press.
- Akcanbaş, M. (2010). Kurban Psikolojisi (2). *Akut Yayınları.*
- Akdağ, S. T. (2011). Ergenlerin bağlanma stilleri ile ebeveynlerinin bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*
- Aker, T. (2000). Temel sağlık hizmetlerinde psikososyal travmaya yaklaşım. *İstanbul. yy.*
- Aker, T. (2012). Ruhsal Travma ve Afet Kavramı, Temel Sağlık Hizmetlerinde Ruhsal Travmaya Yaklaşım. 1. *Baskı, Ankara, Grafik Tasarım & Baskı, 35-45.*
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1(2), 95-119.*
- Alexander, P. C., Anderson, C. L., Brand, B., Schaeffer, C. M., Grelling, B. Z., & Kretz, L. (1998). Adult attachment and longterm effects in survivors of incest. *Child Abuse & Neglect, 22(1), 45-61.*
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe tıp dergisi, 15(2), 194-201.*
- Altıparmak, S., Yildirim, G., Yardimci, F., & Ergin, D. (2013). Annelerden alınan bilgilerle çocuk istismarı ve etkileyen etkenler. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi, 14(4).*

- Arslan, E. (2008). Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi (*Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*).
- Atwool, N. (2006). Attachment and resilience: Implications for children in care. *Child Care in Practice, 12*(4), 315-330.
- Aydın, O. ve İşmen, E. (2003). 18-25 Yaş Grubu Erkeklerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısının İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 18*, 7-20.
- Baltas, A., & Baltas, Z. (1996). *Stres ve Basa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology, 61*(2), 226.
- Bindal, G. (2018). Ergenlerin psikolojik sağlamlığın (resilience), çocukluk çağındaki travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi (*Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi*).
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., & Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *Yeni Sempozyum Dergisi, 44*(2), 100-106.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International journal of psycho-analysis, 39*, 350-373.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss* v. 3 (Vol. 1).
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. In *Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger* (pp. 1-429). London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.
- Bowlby, J. (1979). Bowlby-Ainsworth bağlanma teorisi. *Davranış ve Beyin Bilimleri, 2* (4), 637-638.

- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3: Loss*. Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Kaknüs Yayınları.
- Bülbül, F., Çakir, Ü., Ülkü, C., Üre, I., Karabatak, O., & Alpak, G. (2013). Yineleyen ve ilk atak depresyonda çocukluk çağı ruhsal travmalarının yeri/Childhood trauma in recurrent and first episode depression. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 93.
- Cebe, F. (2005). Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu yetiştirme yurtlarında barınan çocukların “benlik saygısı”, “depresyon”, “kaygı” skorlarının ailesi yanında kalan çocuklarla karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul*.
- Cevher, F. N., & Buluş, M. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: önemi ve geliştirilmesi. *Akademik Dizayn Dergisi*, 2(1), 52-64.
- Chu, J. A., Frey, L. M., Ganzel, B. L., & Matthews, J. A. (1999). Memories of childhood abuse: Dissociation, amnesia, and corroboration. *American Journal of Psychiatry*, 156(5), 749-755.
- Cicchetti, D., Rogosch, F. A., Toth, S. L., & Spagnola, M. (1997). Affect, cognition, and the emergence of self-knowledge in the toddler offspring of depressed mothers. *Journal of Experimental Child Psychology*, 67(3), 338-362.
- Cloitre, M., Stovall - Mcclough, C., Zorbas, P. Ve Charuvastra, A. (2008). Çocukluk çağı istismarı öyküsü olan klinik bir kadın örneğinde bağlanma organizasyonu, duygu düzenleme ve destek beklentileri. *Travmatik Stres Dergisi: Uluslararası Travmatik Stres Çalışmaları Derneği'nin Resmi Yayını*, 21 (3), 282-289.
- Cook, A., Spinazzola, J., Ford, J., Lanktree, C., Blaustein, M., Cloitre, M., Derosa, (2002). *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24 (3):128-134.
- Çağatay, S. E. (2014). Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin

- incelenmesi (*Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*).
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 1(3), 240-255.
- Çokparlamış, N. (2018). Bağlanma stillerinin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeyi ile ilişkisi (*Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi*).
- Demirkapı, E. Ş. (2014). Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi (*Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi*).
- Durmuşoğlu, N., & Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.
- Dülger, (2019) M. Çocukluk çağı örselenmesinin bağlanma stili ve yetişkinlik başetme stratejilerine olan etkisi. *Enstitüsü Dergisi*15: 237-246.
- Ekşi A. (1990). *Çocuk, Genç, Anne Babalar*, Bilgi Yayınevi.
- Erden, G., & Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). WW Norton & company.
- Evren, C., & Ögel, K. (2003). Alkol/madde bağımlılarında dissosiyatif belirtiler ve çocukluk çağı travması, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 30-37.
- Finkelhor, D. (1990). Early and long-term effects of child sexual abuse: An update. *Professional psychology: Research and practice*, 21(5), 325.
- Freud, S. (1994). *Psikanalize yeni giriş dersleri* (1. Baskı). Çev: Selçuk Budak. Öteki Yayınları.

- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Child And Adolescent Development, Çevirenler: Ali Dönmez, Nermin Çelen, Bekir Onur). *İmge Kitabevi Yayınları*.
- Gençtan, E. (2012). *Psikanaliz ve sonrası* (15. Basım). Metis Yayınları.
- Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: a meta-analytic and theoretical review. *Psychological bulletin*, 128(4), 539.
- Golge, Z. B., Yavuz, F., & Basol, I. (2003). Classifying rape cases in Turkey. *In Forensic Science International*. 136: 296-297.
- Gökler, I. (2002). Çocuk istismarı ve ihmali: erken dönem stresin nörobiyolojik gelişime etkisi.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Güliz, O. N. A. T., Hüsniye, D. İ. N. Ç., Günaydın, S., & Uğurlu, F. (2016). Çocukluk döneminde yaşanan ihmal veya istismarın benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 9-15.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formu'nun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 13-23.
- Güneri Yöyen, E. (2016). *Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı*. Hastalıkları Dergisi, 47: 140-151.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- Herman, J. (2015). Travma ve İyileşme, Şiddetin Sonuçları Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre (3. Basım). T. Tosun, Çev.). *Literatür yayınevi*. (özgün kitabın basım tarihi, tarih).

- Hortaçsu, N. (2012). *İnsan İlişkileri*. İmge Kitabevi.
- İnan, E. (2015). Travma, bağlanma, ruhsal dayanıklılık kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi (*Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*).
- İşeri E. (2008). *Cinsel İstismar*. Çetin FÇ, Pehlivan Türk B, Ünal F, Uslu R, İşeri E, Türkbay T, Coşkun A, Miral S, Motavallı N (Ed) Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı.1.Baskı, Ankara, Hekimler Yayın Birliği; 470-477.
- Jackson, J., & Cochran, S. D. (1991). Loneliness and psychological distress. *The Journal of psychology*, 125(3), 257-262.
- James, W. (2007). *The principles of psychology* (Vol. 1). Cosimo, Inc..
- Jung, J. (1997). Balance and Source of Social Support in Relation to Weil-Being. *The Journal of General Psychology*, 124(1), 77-90.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). Benlik, aile ve insan gelişimi kültürel psikoloji (3. Baskı). kalan çocuklarla karşılaştırılması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*,
- Kaltman, S., & Bonanno, G. A. (2003). Trauma and bereavement:: Examining the impact of sudden and violent deaths. *Journal of anxiety disorders*, 17(2), 131-147.
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.
- Karpuz İlericiler, N. (2015). Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü (*Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*).
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji attachment and psychopathology. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 3(2), 321-342.
- Kirkpatrick, L. A., & Hazan, C. (1994). Attachment styles and close relationships: A four-year prospective study. *Personal relationships*, 1(2), 123-142.

- Kong, S. S., Kang, D. R., Oh, M. J., & Kim, N. H. (2018). Attachment insecurity as a mediator of the relationship between childhood trauma and adult dissociation. *Journal of Trauma & Dissociation*, 19(2), 214-231.
- Köroğlu, Ö. (2017). Sosyal fobi belirtileri ile yetişkin bağlanma stilleri ve anne baba tutumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Krasuska, M., Lavda, A. C., Thompson, A. R., & Millings, A. (2018). The role of adult attachment orientation and coping in psychological adjustment to living with skin conditions. *British Journal of Dermatology*, 178(6), 1396-1403.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Lam, K. Y. I. (2015). Disclosure and psychological well-being of sexually abused adolescents in Hong Kong. *Journal of child sexual abuse*, 24(7), 731-752.
- Lee, E. J. (2003). The attachment system throughout the life course: Review and criticisms of attachment theory. *USA: Rochester Institute of Technology*.
- Lewis, M. E. (2002). *Child and adolescent psychiatry: A comprehensive textbook*. Lippincott Williams & Wilkins Publishers.
- Macintosh, H. B., & Johnson, S. (2008). Emotionally focused therapy for couples and childhood sexual abuse survivors. *Journal of marital and family therapy*, 34(3), 298-315.
- Mcfarlin, D. B., & Blascovich, J. (1981). Effects of self-esteem and performance feedback on future affective preferences and cognitive expectations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(3), 521.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society* (Vol. 111). University of Chicago Press.: Chicago.
- Metiner, S. (2017). Beliren yetişkinlik ve yetişkinlik döneminde kıskançlık düzeyi ile bağlanma davranışı, benlik saygısı, duygusal zekâ arasındaki ilişkinin incelenmesi (*Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*).

- Mikulincer, M., & Nachshon, O. (1991). Attachment styles and patterns of self-disclosure. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 321.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. Guilford Press. of Psychology, 125 (3), 257-262.
- Odağ, C. (2001). *Nevrozlar. 2. Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları*.
- Ok, G., & Elmas, N. (2016). Panik bozukluğuna eşlik eden yetişkin ayrılma anksiyetesi bozukluğunda bağlanma biçimleri, mizaç, çocukluk travmaları ve erken yaşam olayları.
- Öner, N. (1996). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler. Bir Başvuru Kaynağı. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*.
- Özaltın, M., Kaptanoğlu, C., & Aksaray, G. (2004). Motorlu Araç Kazalarından Sonra Görülen Akut Stres Bozukluğu ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Türk Psikiyatri Dergisi*.
- Özcan, B. (2005). Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması. *Unpublished master’s thesis, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Özer, E., & Deniz, M. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Pdrem Yayınları.
- Özkan, Y. Alkol (2001). Bağımlıların intihar olasılıkları, depresyon, anksiyete ve çocukluk travması düzeyleri arasındaki ilişki.
- Öztürk, M. O.(1997). *Ruh Sağlığı Bozuklukları*, Hekimler Yayın Birliği.
- Paetzold, R. L., Rholes, W. S., & Kohn, J. L. (2015). Disorganized attachment in adulthood: Theory, measurement, and implications for romantic relationships. *Review of General Psychology*, 19(2), 146-156.
- Peker, E. (2017). Çocukluk çağı travmaları, yetişkinlik döneminde bağlanma biçimi ve

öz anlayış arasındaki ilişkilerin incelenmesi (*Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi*).

Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı; 1 Tanımlar. Ankara: Seçkin
Problems and Dating Violence in Adolescence. *J. Am. Acad. Child Adolesc. Psikiyatri Dergisi*, 2003, 4:30-37. *Psychiatry*, 2001, 40(3): 282–289.

R., Hubbard, R., Kagan, R., Liautaud, J., Mallah, K., Olafson, E., Van Der Kolk, B. (2005). Complex Trauma in Children And Adolescents. *Psychiatric Annals*. 35.5, 390-398.

Ross, C. A., & Halpern, N. (2009). Trauma Model Therapy: A Treatment Approach for Trauma Dissociation & Complex Comorbidity. Richardson, TX: *Manitou Communications*.

Runyan, D.K., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F. And Ramiro, L. (2002). Krug ER, Dahl- berg L, Mercy J, Zwi A, Lozano R, (Ed.). Child abuse and neglect by parents and other caretakers: 57-86. *World Report on Violence and Health. Geneva, Switzerland: World Health Organization*.

Ruppert, F. (2011). *Travma, bağlanma ve aile konstelasyonları: ruhun yaralarını anlamak ve iyileştirmek*. Kaknüs yayınları.

Selcuk, E., Zayas, V., & Hazan, C. (2010). Beyond satisfaction: The role of attachment in marital functioning. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 258-279.

Sezgin A. U., Öktem Tanör Ö. (1996). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı "Ensest". kollektif, (Ed.). Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet İçinde. *Mor Çatı Kitapları*, 122-129.

Shaver, P. R., & Hazan, C. (1993). Adult romantic attachment: Theory and evidence. *Advances in personal relationships*, 4, 29-70.

Solmuş, T. (2010). *Bağlanma Evlilik ve Aile Psikolojisi*. Sistem Yayıncılık.

- Sönmez, S. (2015). Çocukluk çağında ruhsal travma yaşamış yetişkin bireylerin depresyon düzeylerinin ve yaşam doyumlarının incelenmesi (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Suner, E. (2000). Farklı liselerdeki ergenlerin benlik saygısı, akademik başarı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şar, V., P.E. Öztürk, ve E. İkikardeş. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4): p. 1054-1063.
- Şenkal, İ., & Işıklı, S. (2015). Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanma biçiminin depresyon belirtileri ile ilişkisi: Aleksitiminin aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(4), 261-67.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Topçu, S. (2009). *Silinmeyen izler: çocuk, genç ve engellilerin istismar ve ihmali*. Phoenix Yayınevi.
- Tukuş, L. (2010). Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu Türkçe Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması. *Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi*.
- Turhan, E., Sangün, Ö., & İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi.
- Wolfe, D. A., Scott, K., Wekerle, C., & Pittman, A. L. (2001). Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(3), 282-289.
- Yavuzer, H. (1997). *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, H. (2012). *Çocuğu tanımak ve anlamak (10. Basım)*. Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2014). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu (17. Basım)*. Remzi Kitabevi.
- Yılmaz-Irmak, T. (2008). Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler. *Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir*.
- Yörükoğlu, A. (1996). *Gençlik çağı (18. Baskı)*. Özgür Yayınları.
- Yücel, Y. (2013). Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının, benlik saygısı ve öğrenilmiş çaresizlik ile ilişkisi (*Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*).
- Yüksel, Ş. (2009). Travmatik Deneyimler ve Ruh Sağlığı. B. Kulaksızoğlu, R. Tükel, Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Ayşegül, A. R. I. K., & Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi, 39(4), 536-541*.
- Zeytinoğlu, S. (1991). Sağlık, sosyal hizmet, hukuk ve eğitim alanlarında çalışanların Türkiye'de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri. *Çocuk istismarı ve ihmali, 147-161*.
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Ğar, V., Öztürk M., Kora, M., Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2.2,69-78*.

8. EKLER

EK-1. Sosyodemografik Bilgi Formu

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma Üsküdar Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programında araştırmacının tez çalışması için yapılmaktadır. Aşağıda kendiniz ile ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Cevaplarınız gizli tutulacaktır ve sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır. Kesinlikle boş bırakmamanızı ve tüm samimiyetinizle cevaplandırmanızı dilerim.

Katılımlarınızdan Dolayı Teşekkür Ederim.

1- Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek

2- Yaşınız:.....

3- Eğitim Durumu:

- ( ) İlkokul mezunu
- ( ) Ortaokul mezunu
- ( ) Lise mezunu
- ( ) Lisans mezunu
- ( ) Yüksek Lisans düzeyi mezun
- ( ) Doktora düzeyi mezun

4- Çalışma Durumu:

- ( ) Çalışmıyor

Yarı zamanlı çalışıyor

Tam zamanlı çalışıyor

5- Medeni Durum :

Bekar

Evli

6- Anne Sağ Mı ?

Evet

Hayır

7- Baba Sağ mı ?

Evet

Hayır

8- Anne baba ilişki durumu ?

Evli

Boşanmış

9- Kiminle yaşıyorsunuz ?

Anne Babam İle Birlikte

Yalnızca Annemle

Yalnızca Babamla

Yalnızca Akrabamla

Anne Babam Ve Aile Büyüklerimle (Dede, Anneanne, Babaanne Vs)

Tek Başıma

Devlet / Özel Yurtta

10- Kaç kardeşsiniz(kendiniz dahil) : .....

11- Anneniz çalışıyor mu ?

çalışıyor

çalışmıyor

12- Babanız çalışıyor mu ?

Çalışıyor

çalışmıyor

13- Annenizin eğitim durumu :

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Lisans mezunu

Yüksek Lisans düzeyi mezun

Doktora düzeyi mezun

14- Babanızın eğitim durumu :

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Lisans mezunu

Yüksek Lisans düzeyi mezun

Doktora düzeyi mezun

15- Ailenizin aylık geliri :

0 -2000 TL

2001- 5000 TL

5001 ve üstü

16- Daha önce psikiyatrik veya psikolojik destek aldınız mı ? (İlaç, terapi, danışmanlık vs.)

Evet

Hayır

17- Ailenizde psikiyatrik veya psikolojik destek alan var mı ? (ilaç , terapi , danışmanlık

Vs.)

Evet

Hayır

EK-2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33)

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33)

Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Türkçe Versiyon

© Türkçe CTQ-28 :Vedat Şar, 1996 © Türkçe CTQ-33: Vedat Şar, Işıl Necef, Tuba Mutluer, Parmis Fatih, 2019

Reliability and validity studies

CTQ-28: Şar, V., Öztürk, E. & İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish Version of the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ). *Turkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi (Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences)*, 32(4),1054-1063.

CTQ-33: Şar,V., Necef, I., Mutluer,T., Fatih,P., Türk-Kurtça, T. (2020). A revised and expanded version of the Turkish Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33): overprotection- overcontrol as additional factor. *Journal of Trauma and Dissociation*.

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Çocukluğumda ya da ergenliğimde...

1)Yeterli yemeğim olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2) Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3) Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4) Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5) Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6) Üst baş açısından bakımsızdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7) Sevildiğimi hissediyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8) Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9) Ailemden birisi bana öyle kötü vurmıştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10) Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11) Ailemdelikiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar

oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12)Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13) Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14) Ailemdelikiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15) Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16) Çocukluğum mükemmeldi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

17) Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

18)Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

19)Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederdilerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

20) Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

21) Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

22) Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

23) Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

24) Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

25) Ailemdekiler bana karşı suçlayıcıydı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

26) İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

27) Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

28) Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

29) Ailemdelikler yaşlıtlarımla ve arkadaşlarımla görüşmemi kısıtlardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

30) Ailemdelikler her şeyime karıştırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

31) Anne ve babam bir işi kendi başıma yapmama fırsat verirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

32) Ailemdelikler rahat vermeyecek derecede peşimdeydiler.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

33) Anne ya da babam beni kontrol etmek için kişisel eşyalarımı benden habersiz karıştırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Hesaplama Yöntemi: CTQ puanlarını hesaplayabilmek için önce pozitif yöndeki ifadelerle verilen yanıtlar ters çevrilmelidir (No 1,2, 4,5,7,10,13,19,26,28, 31). Her bir alt bölümün puanlarının toplamı toplam CTQ puanını verir. Toplam puan ölçeğin 28 maddelik ilk biçimi için 25-125 arasında, genişletilmiş (6 bölümlü) biçim için 25-150 arasındadır. Duygusal taciz (No 3,8,14,18,25), fiziksel taciz (No 9,11,12, 15,17), fiziksel ihmal (No 1,4,6,2,26), duygusal ihmal (No 5,7,13,19,28), cinsel taciz (No 20,21,23,24,27), ve aşırı koruma-kontrol (No 29-33) bölüm puanları ilgili maddelerin toplamı ile elde edilir. İnkâr (minimize etme) puanları için ilgili üç madde içerisinde

(No 10, 16, 22), bir tanesine (No 10) verilen yanıtın önce ters çevrilmesi gerekir. Bu üç madde toplam CTQ puanlarını etkilemez. Her bir madde için en yüksek puanın (5 puan verilmesi) seçilmesi halinde verilen 1 puanların toplanması ile inkar puanı elde edilir. Toplam inkar puanı 0-3 arasında olabilir.

EK-3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Sizin için uygun olanı seşiniz.

1) Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

2) Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

3) Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

4) Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

5) Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

6) Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

7) Genel olarak kendimden memnunum.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

8) Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

9) Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum.

a) ok doğru b) Doğru c) Yanlış d) ok yanlış

10) Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.

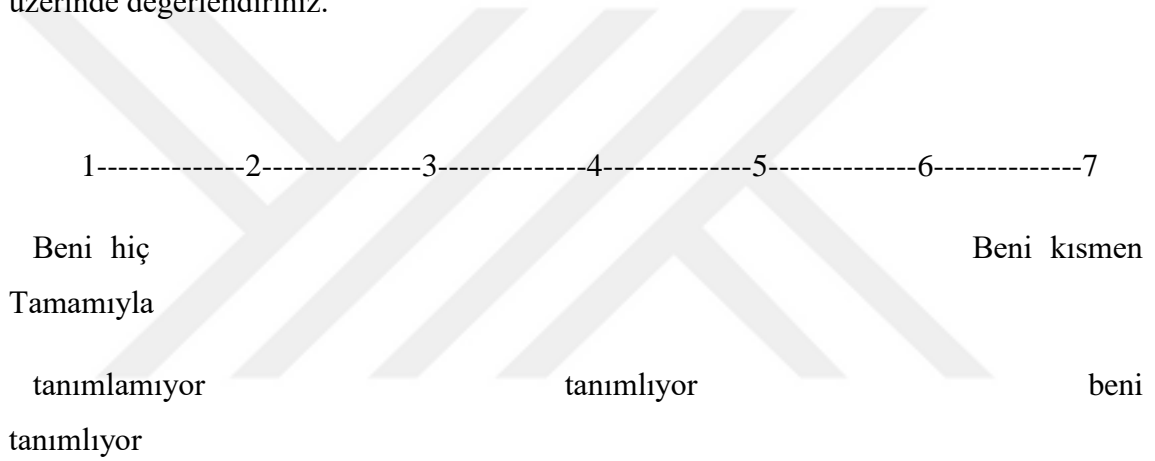
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

EK-4. İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)

İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)

Ölçek maddeleri;

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem. (Korkulu)
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli. (Kayıtsız)
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım. (Güvenli)
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum. (Korkulu)
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.(Kayıtsız, Saplantılı- t)
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvенеbileceğimden emin değilim.

8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum. (Saplantılı)
9. Yalnız kalmaktan korkarım. (Güvenli-t)
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim. (Güvenli)
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.
12. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım. (Korkulu)
13. Başkalarının bana çok yaklaşması beni endişelendirir.
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır. (Güvenli)
16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.(Saplantılı)
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli. (Kayıtsız)
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim. (Kayıtsız)
23. Terk edilmekten korkarım.
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder. (Korkulu)
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum. (Saplantılı)
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim. (Kayıtsız)

27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.

28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım. (Güvenli-t)

29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.

30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.

Not: 't', ters puanlanacak maddeleri göstermektedir.